

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1885. Första Kammaren. N:o 29.

Onsdagen den 22 April.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 15 i denna månad.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att Friherre *Ericson* anmält sig vara af illamående hindrad att bevista dagens sammanträde.

Anmäldes och bordlades:

Konstitutions-Utskottets memorial och utlåtanden:

N:o 11, i anledning af återremiss af Utskottets utlåtande N:o 6, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förändrad lydelse af 6 och 7 §§ Regeringsformen;

N:o 12, i anledning af väckt motion om ändring af 28 § 1 mom. Regeringsformen;

N:o 13, i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande revision af grundlagar samt utarbetande af nytt förslag till föreningsakt mellan Sverige och Norge; samt

N:o 14, i anledning af väckt motion angående ändring i 17 § Riksdagsordningen.

Lag-Utskottets utlåtanden:

N:o 48, i anledning af väckt motion med förslag till lag "angående skyldighet till skogsvård för enskilda skogsegare i riket;"

N:o 49, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 26 § i förordningen angående hushållningen med de allmänna skogarne i riket den 29 Juni 1866;

N:o 50, i anledning af väckt motion om afskaffande af vissa helgdagar;

N:o 51, i anledning af väckt motion om lagbestämmelser i fråga om hvad som är att hänföra till fast eller till lös egendom; och

N:o 52, i anledning af väckt motion om tillägg till 5 § af förordningen om landsting den 21 Mars 1862; äfvensom

Första Kammarens Tillfälliga Utskotts utlåtanden:

N:o 10, i anledning af en af Herr Nyström väckt motion med förslag till ändrad lydelse af 68 § i gällande grufvestadga;

N:o 11, angående förändrade bestämmelser för handeln med vin och maltdrycker;

N:o 12, i anledning af Herr Lasse Jönssons motion i Andra Kammarerna angående skrivelse till Kongl. Maj:t om åtgärder till beredande af trygghet för att till välgörande eller allmännyttiga ändamål donerade eller testamenterade egendomar varda rätt förvaltade och använda;

N:o 13, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl. Maj:t om förändrade bestämmelser rörande öfverlåtelse af åborätt till kronohemman och krononybyggen;

N:o 14, angående ändring i Kongl. kungörelsen af den 11 September 1877 om fortsättningskolor; och

N:o 15, rörande de enskilda högre skolorna för qvinlig ungdom.

Föredrogs och hänvisades till Stats-Utskottet Kongl. Maj:ts den 18 innevarande April bordlagda proposition till Riksdagen angående försäljning af den under Haga Kongl. lustslott lydande egendomen Frescati jemte lägenheten Gustafsborg.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets den 18 i denna månad bordlagda memorial N:o 31, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för Riksgäldskontoret.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Lag-Utskottets den 18 innevarande April bordlagda utlåtanden N:is 45—47.

Föredrogs å nyo Stats-Utskottets den 11 och 15 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 29, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af mark m. m. till Örebro stad för möjliggörande af reglering och kanalisering af Svartån.

*Upplåtelse af
mark m. m.
till Örebro
stad för
Svartåns
reglering.*

Herr Statsrådet von Krusenstjerna: För genomförande af det arbete, hvarom här är fråga, eller reglering och kanalisering af Svartån, fordras, att Örebro stad kommer i besittning dels af kronans vattenrätt i Svartån och dels af åtskillig kronan tillhörig mark utefter ån, och det är frågan om upplåtande af dessa båda rättigheter, som är af Kongl. Maj:t understäld Riksdagen. Kongl. Maj:ts proposition afser vattenrättens upplåtande *utan* lösen men markens upplåtande *mot* lösen. Mot denna senare del af frågan, eller markens öfverlåtande mot lösen, har Stats-Utskottet icke haft något att invända; då för marken skall erläggas lösen efter expropriationsförfattningen, d. v. s. efter hvad jord af enahanda godhet i trakten högst gäller, och då derjemte ersättning skall lemnas till vederbörande indelningshafvare för skada och intrång, innebär detta upplåtande af mark icke något understöd eller någon förmån för Örebro, utan endast att Örebro stad skall mot kronans jord ega samma rätt, som staden vid företag af allmännyttig beskaffenhet på grund af gällande lag eger mot enskildas egor, eller att tillösa sig dem enligt expropriationslagen. Såsom herrarne veta, gäller emellertid expropriationslagen endast i fråga om *enskildes* jord, och för rättighet att tillösa sig *kronans* jord fordras Riksdagens bifall. Det är för öfrigt samma medgifvande, som Riksdagen är efter år lemnat till förmån för enskilda jernvägsanläggningar.

Den andra delen af Kongl. Maj:ts proposition, eller den om vattenrättens upplåtande utan ersättning, har blifvit af Stats-Utskottet afstyrkt. Företaget afser att genom kanalisering af Svartån åstadkomma en segelled från åns mynning in till hjertat af staden och vidare att reglera vattenhöjden i Svartån, så att vattenvariationen, som nu utgör 6 $\frac{1}{2}$ fot, skulle komma att nedgå till 1 $\frac{1}{2}$ fot, hvarigenom skulle förekommas de öfversvämningar, hvaraf en del af Örebro stad nu lider. Vidare afses med företaget att förbereda och möjliggöra åns reglering ofvanför Qvarndammen och Storbron, hvarigenom öfversvämning af landsbygden ofvanom staden kunde förekommas. Företaget är således af allmänt nyttig beskaffenhet och det är af det slag, hvartill Riksdagen brukar anvisa bidrag från en särskild fond för reglering af åar och farleder, vid hvilka tillfällen bidraget uppgår ända till en tredjedel af den beräknade kostnaden. Kostnaden för detta företag är, såsom synes af den Kongl. propositionen, högst betydande. Den uppgår till öfver 300,000 kronor och den skall helt och hållet bestridas af Örebro stad. Derjemte har Örebro stad redan fått och får ytterligare vidkännas betydliga utgifter för andra ändamål, såsom uppförande af en bro öfver Svartån, som beräknats att kosta 125,000 kronor, stadens underdikning till en kostnad af 299,000 kronor och vidare en af staden bekostad vattenledning för

*Upplåtelse af
mark m. m.
till Örebro
stad för
Svartåns
reglering.
(Forts.)*

en kostnad af 460,000 kronor. Staden är vid sådant förhållande, synes mig, förtjent af understöd för det nu ifrågavarande företaget, och det medgifver äfven Stats-Utskottet, men Utskottet säger sig hysa betänklighet vid, att "staten skulle afhända sig en rätt, hvars omfång och värde icke äro fullt bestämda." Ja, men den rättens omfång och värde äro bestämda så till vida, att man har en tillförlitlig uppskattning, som utvisar hvartill den *högst* kan uppgå. Här förefinnes nemligen en värdering, uppgjord af två sakkunnige personer, civilingenjörerna Gjers och Qvist, hvilka hafva uppskattat kronans vattenrätt. Kronans vattenrätt utgöres af qvarnfallet och vidare kronans andel i det fall, som kommer att uppstå vid Skebäck efter sjösänkningen och kanaliseringen. Vattenkraften i dessa båda fall är af ingenjörerna Gjers och Qvist uppskattad till följande belopp: vattenkraften i Qvarnfallet i dess nuvarande tillstånd till 35,000 kronor och vattenkraften i Skebäcksfallet efter sjösänkningen till 27,500 kronor, summa 62,500 kronor. Efter genomförande af åregleringen blir vattenrätten i qvarnfallet, enligt samma beräkning, värd 40,000 kronor och i Skebäcksfallet 41,000 kronor, summa 81,000 kronor. Häraf skulle kronan ega hälften. Värdet af den från kronan begärda upplåtelsen af vattenrätten skulle således efter sjösänkningen utgöra hälften af 62,500 kronor eller 31,250 kronor, och sedan hela företaget vore fullbordadt, skulle kronans del i vattenfallen vara värd hälften af 81,000 kronor eller 40,500 kronor. Denna värdering har undergått granskning af två sakkunnige män, Kaptenen vid Väg- och vattenbyggnadscorpsen Broomé och Stadsingenjören Hellström, och desse hafva icke funnit något att emot värderingen erinra. Man vet således, hvartill *högst* denna vattenrätt kan uppgå; men det är riktigt, att värdet är obestämdt, så till vida att det i verkligheten kan blifva *vida mindre*. Förhållandet är nemligen det, att kronans vattenrätt i qvarnfallet är underkastad så stort tvifvel, att kollegierna hafva ifrågasatt, om icke bestämdt förbehåll borde göras om den rätt, qvarnegaren i det fallet har.

Det är således, säger jag, utrönt, att högsta värdet utgör 31,250 kronor. Möjligen är det värdt vida mindre. Och i närvarande stund har kronan *icke ett öres inkomst* af vattnet. Då detta företag är af den beskaffenhet, att staten plägar understödja dylika företag med bidrag, och det nu begärda har ansetts, högst beräknadt, uppgå till mindre än de belopp, hvarmed dylika företag bruka af staten understödjas, hoppas jag, att Kammaren icke måtte hysa betänklighet att biträda den uppfattning, som delats af flertalet utaf Kammarens ledamöter inom Stats-Utskottet, och att Kammaren ville bifalla Kongl. Maj:ts proposition i ämnet.

Herr Adelsköld: Efter den fullständiga utredning, som Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet nyss lemnat, och dervid klargjort frågans finansiella del, skulle jag kunna inskränka mig till att endast yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Men jag ber dock att få anföra några ytterligare synpunkter, hvarur

jag anser att frågan bör betraktas, och som tala för bifall till den Kongl. propositionen.

*Upplåtelse af
mark m. m.
till Örebro
stad för
Svartåns
reglering.
(Forts.)*

Den fråga, som här föreligger, är icke från gårdagen, ty redan långt före detta har man insett olägenheten af att Örebro hamn vid Hjelmaren ligger en half fjerdingväg från staden, hvarigenom de varor, som skola föras från och till staden från Hjelmaren och landsbygden kring denna sjö, hafva olägenhet af omlastning och landsvägstransport. Fördelen för handeln och rörelsen genom dessa olägenheters undanrödjande har emellertid icke ansetts vara så betydande, att icke den stora kostnaden för kanalisering af Svartån öfverstigit värdet af vinsten för handeln och rörelsen. På senare tid har emellertid en ny fråga uppstått, sedan Örebro stad börjat utvidga sig från den grusås, på hvilken den från början var belägen, till den låglända trakten nedanför denna ås. Det har då visat sig, att en fullständig dränering af den lägre delen af staden icke kan åstadkommas, med mindre än att Svartån sänkes, och för detta nya skäl hafva kostnadsbetänkligheter fått vika och staden beslutat att med en uppoffring af öfver 300,000 kronor verkställa Svartåns reglering och kanalisering för att vinna fördelar för så väl handela och rörelsen som för helsotillståndet i staden. Alltsammans beror emellertid på huru vida kronan vill afstå den vattenrätt, som kronan eger i Svartån, ty skulle en expropriation der vid lag förekomma, så skulle dels frågan derigenom dragas ut på en obegränsad tid, och dels kan man icke heller veta, huru den komme att aflöpa, och hvilka svårigheter skulle ställa sig i vägen.

Chefen för Civilepartmentet har så fullständigt visat det ringa värde, som denna vattenrätt i Svartån nu eger för kronan, och det lika obetydliga tillökade värde den skulle få genom kanalisering, i förhållande till de allmänna fördelarne deraf, att jag icke behöfver tillägga något i detta afseende, så mycket mindre som ett blifvande ökad värde endast kan vinnas genom så stora uppoffringar, att ingen annan än Örebro stad för vinnande af förstnämnda fördelar i kommersielt och sanitärt hänseende skulle vilja göra desamma.

Detta är frågan sedd ur Örebro stads synpunkt; men det finnes äfven en annan, som förtjenar att tagas i betraktande och som jag tror är lika mycket att fästa sig vid som den förra, och det är, att alla de, som bygga och bo omkring Hjelmarens vidsträckta stränder och som hafva sin rörelse på Örebro, skulle, i händelse företaget ej kommer till stånd, gå miste om den stora fördel, de eljest skulle erhålla, genom att de finge föra sina produkter direkt till staden, i stället för att såsom nu behöfva lasta dem på fordon och landvägen föra dem in i staden. Frågans framgång har således betydelse och innebär fördelar icke blott för Örebro stad, utan jemväl för den ej obetydliga del af vårt land, som genom Hjelmaren och Hjelmare kanal står i sjöförbindelse med Örebro, och den är således en af dessa frågor, som kunna anses vara af stor och allmän nytta. Då staten för sådana företag brukar bevilja anslag ända till en tredjedel af kostnaden, förefaller det mig, att

Upplåtelse af
mark m. m.
till Örebro
stad för
Svartåns
reglering.
(Forts.)

det obetydliga bidrag af omkring en tiondedel, hvarom här i sjelfva verket är fråga, måste anses vara mycket väl använt för åstadkommande af de stora fördelar, som derigenom skulle vinnas.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra får jag för min del hemställa om afslag på Stats-Utskottets förslag och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Casparsson: Som Kammaren behagade finna, är den *finansiella* delen af frågan utaf mycket underordnad beskaffenhet, och jag skulle gerna sett, att Stats-Utskottet ännu svagare, än som skett, betonat denna del. Deremot är den *principiella* af vida större betydelse. När 10 § Regeringsformen stadgar, att "innan ärendena hos Konungen i Statsrådet föredragas, skola de, genom nödiga upplysningars inhemtande från vederbörande embetsverk, af den föredragande beredas", innebär detta naturligtvis icke någon inskränkning i konungens höga rätt att sjelf besluta, men deremot föreställer jag mig, att föredragande departementschefen, derest han frånträder hvad embetsmyndigheterna sammanstående hafva tillstyrkt, bör därför anföra *goda skäl*, och sådant har efter mitt förmenande här icke skett. Konungens Befallningshafvande i Örebro län har anfört, att "det sätt, hvarpå staten i regeln plägade främja inrättande af nya kommunikationsleder, vore att bevilja ett bestämt penningbelopp antingen som anslag utan återbetalningsskyldighet eller som lån eller ock i form af dels anslag, dels lån. Om nu, sådant oaktadt, det likväl skulle finnas lämpligt, att ifrågakända företag erhöles så att säga in natura det statsunderstöd, hvaraf veder förfvades vara förtjent, vore det dock af vigt, att genom en i vederbörlig ordning verkställd uppskattning utröntes det penningvärde, som den vattenrätt och den vattenkraft, hvaraf upplåtelse begärdes, i verkligheten egde, på det att staten måtte kunna med klar insigt bedöma, huru vida nyttan af företaget kunde anses motsvara den dermed förknippade uppoffring, och sålunda undgå äfventyret att afstå en naturkraft, hvars värde i penningar möjligen kunde öfverstiga det anslag i penningar, staten kunde finnas benägen bevilja".

Kammarkollegium och Statskontoret hafva anfört, att, "då kollegierna funne det icke vara välbetänt att kronan, helst i saknad af kännedom om vattenrättens värde på det hela, afstode från anspråk på vederlag därför, vattenrättens värde måtte, lika väl som de jordområdets, hvilka staden komme att expropriera, bestämmas i den ordning nådiga förordningen om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof den 14 April 1866 stadgade, samt staden förpligtas att efter detta värde inlösa meranämnde vattenrätt".

Föredragande departementschefen har häremot såsom skäl anfört, att det "är svårt att fullkomligt bestämma omfånget af kronans rätt härutinnan", och att "för en fullt tillförlitlig uppskattning af samma rätt lära således jemväl förefinnas väsentliga hinder". Herr Departementschefen har här i dag anfört den summa, hvartill den på enskild väg gjorda uppskattningen har kommit, och han har i sitt anförande till statsrådsprotokollet anfört, att

det af ojäfvige män uppskattade värdet af vattenrätten uppginge till endast 31,000 kronor. Det synes således, att en uppskattning i detta fall har skett, fastän *icke i laga ordning*, och när de personer, åt hvilka stadens fullmäktige hafva uppdragit att verkställa denna utredning, hafva kunnat komma till en siffra, synes mig icke något tviifel finnas derom, att icke en *i laga ordning* utsedd nämnd äfven hade kunnat komma till en tillförlitlig uppskattning af vattenfallets värde, och det är denna omständighet, att staten icke bör afstå en rätt, hvars värde den icke känner, som för Stats-Utskottet har varit i frågan bestämmande.

*Upplåtelse af
mark m. m.
till Örebro
stad för
Svartåns
reglering.
(Forts.)*

Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet anför äfven följande: "Att särskildt undantaga den rätt, kronan må ega i qvarnfallet, synes mig så mycket mera olämpligt, som ovisst är, om någon sådan rätt verkligen förefinnes". Stadsfullmäktige och vattenregleringskomitén hafva ansett, att en sådan rätt finnes — men kollegierna uttala sig något evasivt. Men har staten *icke* en sådan rätt, bör den då efterskänka den? I allmänhet anser man bortskänkandet af en sak, som man icke vet om man eger, vara för den enskilde ganska betänkligt, och jag tror, att för staten samma åskådningssätt bör göra sig gällande. Först bör man veta, om man eger en rätt, innan man bortskänker den.

Man har talat om nyttan af detta företag, och denna nytta bestrider jag icke. Tvärt om erkänner jag den på det allra varmaste. Men jag tror, att det är en annan sak, som äfven är nyttig, och det är att hålla på rättsprinciper, ty det är i längden det bästa, och då dessa här icke hafva varit klara och tydliga, har Stats-Utskottet kommit till det slut, som af dess hemställan inhemtas. Jag kan därför icke annat än yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Bäckström: Så väl Stats-Utskottet som den föregående talaren hafva haft sina stora betänkligheter mot den föreliggande frågan just ur principiell synpunkt. Det må ju vara, att det från principiell synpunkt icke är så alldeles rätt, men då kronan har en för sig alldeles värdelös egendom, som icke blott hittills varit utan allt värde utan äfven efter all sannolikhet kommer att förblifva värdelös, så kan väl denna princip få något gifva med sig, då det gäller upplåtande af marken till ett allmännyttigt företag. Den föregående talaren har här nämnt, att hinder icke tycks hafva mött för uppskattande af värdet af hvad kronan skulle efterskänka. Ja, värderingsmännen hafva uppskattat på grund af hvad de *anse* staten ega, men statens rätt är ganska tvistig, och jag är öfvertygad att det kan komma att dröja i många år, innan statens rätt blir fullkomligt uttrönt.

I allt fall måste det väl kunna anses vara en fördel för staten, om den med en sak, som för densamma är fullkomligt värdelös, kan bispringa ett samhälle, som vill göra stora uppoffringar för ett allmännyttigt ändamål. Ja, dessa uppoffringar äro så stora, att man kan tvifla på motsvarande fördelar af företaget.

Då nu Kongl. Maj:ts förslag har gått igenom i Andra Kam-

Upplåtelse af
mark m. m.
till Örebro
stad för
Seartåns
reglering.
(Forts.)

maren, kan jag icke tro annat, än att äfven Första Kammaren skall bifalla Kongl. Maj:ts förslag, och jag tager mig därför friheten att värdsamt anhålla om bifall dertill.

Herr Montgomery-Cederhielm: Såsom synes af utskotts-
betänkandet, är skilnaden mellan Kongl. Maj:ts proposition och Utskottets förslag den, att då Kongl. Maj:t föreslagit att Örebro stad skulle enligt expropriationslagen få lösa sig till den jord, hvarom här är fråga, men deremot erhålla vattenrätten i Svartån till skänks, så har Utskottet i stället föreslagit, att Örebro stad skulle åläggas att efter expropriationslagen lösa till sig både jorden och vattenrätten. Det synes mig verkligen, att då det är fråga om ett så stort företag som detta, hvars kostnad är beräknad att uppgå till öfver 300,000 kronor, för hvilken staden icke begär det ringaste understöd af staten med undantag af den nämnda vattenrätten, borde denna stadens begäran kunna bifallas, ehuru jag medgifver att, på sätt en ledamot af Stats-Utskottet redan yttrat, kollegierna, d. v. s. Statskontoret och Kammarkollegium, hafva ansett att denna vattenrätt icke borde afstås till staden utan ersättning. När man emellertid besinnar, huru ringa värde denna vattenrätt i allt fall har för staten, men af hvilket stort värde den deremot är för staden, enär den mycket lättare skulle kunna utföra det tillämnade företaget, om den egde denna vattenrätt än om den icke får den, så tror jag att, man måste medgifva, att alla skäl här tala för bifall till denna Örebro stads begäran, sådan den i Kongl. Maj:ts proposition har blifvit framställd.

Jag får således i denna fråga, som nu har blifvit alldeles tillräckligt utredd i första rummet af Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet och vidare af ett par andra talare, endast anhålla, att Kammaren behagade, med afslag å Utskottets hemställan, bifalla Kongl. Maj:ts proposition oförändrad.

Herr Nordenfelt, Leonard: Jag har blott föga att tillägga till hvad förut i ärendet blifvit yttradt. Då jag varit bosatt i Örebro under flera år, har jag haft godt tillfälle att få reda på förhållandet med den ifrågavarande vattenrätten. — Damfästena å den ena sidan af ån tillhöra obestridd dels enskild person, dels Örebro stad. På andra sidan finnas fästen för två dammar, den ena nedanför den andra, och en tredje dam skulle läggas vid Skebäck för tillgodogörande af det fall, som vunnits genom Hjelmarens sänkning. Hälften af vattenkraften vid dessa tre fall anses tillhöra kronan, men landfästena till dessa dammar på kronans sida äro i annan mans hand. Det första landfästet stöter till en stadens gata och en enskild tomt; det andra stöter till en öppen plats, till hvilken, staten möjligen kan hafva eganderätten, ehuru den är upplåten till Örebro stad för ett torg, och det tredje landfästet slutligen skulle stöta till ett på åns norra sida sig sträckande område, hvilket nu tillhör enskild man, men är exproprieradt från kronan för jernvägsanläggning och sedan försäldt samt sannolikt skulle kunna återvinnas. Om nu en expropriationsnämnd skulle

uppskatta vattenkraftens rätta värde för egaren, skulle den största svårigheten för nämnden blifva att bestämma, hvad rätta värdet för egaren är, ty detta skulle ytterst bero på, huru genom process eller vänlig öfverenskommelse rätt till landfastena eller till byggnadsplatser dervid kunde komma att vinnas. Visserligen kan nämnden säga, att under den eller den förutsättningen är värdet det ena eller det andra; men en expropriationsnämnd, som skall döma hvad rätta värdet för egaren är, kan icke säkert göra detta utan att veta hvad det är som eges. Endast den omständigheten gör, att det skulle vara mycket svårt att kunna få en expropriationsnämnds yttrande derom, och dertill kommer ytterligare, att det, om staten skulle försöka att tillgodogöra sig dessa vattenfall eller försälja dem till annan person, otvifvelaktigt skulle blifva omöjligt att finna någon annan köpare än Örebro stad, så framt icke egaren af qvarnen vid andra sidan skulle vilja bjuda något derför. I intet fall tror jag emellertid, att någon kan bjuda en högre köpeskilling än den summa, som nu uppgifves vara vattenfallens värde, och då det måste anses vara godt pris för staten att med ett så ringa understöd, som det här föreslagna, befordra ett så nyttigt och vackert företag, som här afses, så tror jag att alla skäl tala för att bifalla Kongl. Maj:ts proposition, oaktadt formella betänkligheter må kunna hysas deremot.

Jag yrkar alltså bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Friherre Hamilton: Äfven jag anhåller att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag på de skäl, som förut blifvit anförda, och jag vill dertill endast såsom ett synnerligen beaktansvärdt skäl framhålla, att då ett samhälle vill underkasta sig så betydliga uppoffringar för ett allmännyttigt ändamål, så är detta lilla bidrag verkligen icke af minsta betydelse för staten.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad Utskottet i förevarande utlåtande hemställt och sedan derpå att Kamraren, med afslag å Utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo Lag-Utskottets den 11 och 15 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 40, i anledning af väckt motion om upphörande af den vissa slags hemman medgifna frihet från inqvarteringsskyldighet under fredstid.

*Ifrågasatt
ändring af
bestämmel-
serna angä-
ende inqvar-
teringsskyl-
digheten.*

Herr Bergström: Utaf alla de bördor, hvilka för närvarande hvilat på hemman och andra jordbruksfastigheter å landet, är utan tvifvel den ifrågavarande eller inqvartering i fredstid den minst betungande. Dermed förstår man, såsom allmänt känt är, skyl-

*Ifrågasatt
ändring af
bestämmel-
serna angä-
ende inqvar-
teringsskyldig-
heten.*
(Forts.)

digheten för jordegare att, när under fred trupp tågar genom landet, förse den med husrum, ljus, värme och sängkläder. Motionären har med påpekande deraf, att denna, skyldighet i fredstid icke åligger alla hemman och således är ojemnt fördelad, begärt att "Riksdagen ville för sin del besluta, att den frihet från inqvarteringsskyldighet under fredstid, som nu i följd af särskilda stadganden förefinnes för vissa slag af hemman, måtte från och med den 1 Januari 1886 upphöra att gälla". Han har således icke ifrågasatt någon öfverflyttning af denna börda från jorden, utan har endast begärt en ny fördelning af skyldigheten i den rigtning, att den frihet från nämnda skyldighets utgörande, som för närvarande tillgodonjutes af vissa slags hemman, måtte upphöra.

Utskottet har i sitt betänkande redogjort för den gällande lagstiftningen i ämnet, hvilken återfinnes i spridda författningar. De undantag, som gälla, äro kanske icke alla berättigade, men mig förefaller, att åtminstone ett sådant har fullkomligt berättigande, nemligen hvad angår gästgifvaregårdar, och detta både i vägfärande resandes och gästgifvarens intresse. Jag vill emellertid icke vidare inlåta mig i ämnets detaljer, ty, såsom jag nämnde, är denna börda utan tvifvel mycket litet betungande och utgöres icke periodiskt. Härtill kommer, att för de prestationer, som vanligen i sammanhang med densamma af de inqvarteringsskyldige fullgöras, det vill säga anskaffande och tillhandahållande af proviant och rationer, åtnjuta inqvarteringsgifvarne full ersättning. Det förefaller mig således, som om denna reform icke företrädesvis under en riksdag sådan som denna hade behöft tränga sig fram i förgrunden, utan att dermed mycket väl kunnat anstå, till dess vi fått klart för oss, huruledes det kommer att gestalta sig med frågan om förstärkande af vårt försvar. Men jag skulle ändå icke hyst så många betänkligheter mot att tillstyrka en underdånig skrifvelse i ämnet, så vida icke hvad motionären föreslagit obehörigen utvidgats och öfverskridits. Lag-Utskottet har nemligen tagit hela frågan om inqvarteringsskyldigheten i öfvervägande och dervid stannat i det förslag, "att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета samt förelägga Riksdagen förslag till ändrade bestämmelser angående inqvarteringsskyldigheten, hvarigenom denna skyldighet blefve efter billiga grunder fördelad på egare eller innehafvare af allt slags fastighet". Lag-Utskottet har således, utöfver hvad motionären föreslagit, hemställt om denna bördas läggande å *alla* slags fastigheter. Följden deraf skulle blifva, att t. ex. en person, som innehar en liten stuga på landet, blefve inqvarterings-skyldig. En banvakt, som bor på ett ställe, der en tågande trupp får inqvartering, skulle få deltaga i utgörande af denna inqvarteringsskyldighet. Det är ungefär samma anspråk, som framkommo, när fråga var om fördelande af skyldigheten att underhålla byvägar; der ville motionären, att den skyldigheten skulle åläggas alla förmögenhetsobjekt, således äfven industriidkarens inkomst. Det är detta, som jag för min del icke kan finna billigt. och jag vågar på grund deraf anhålla, att Kammaren ville afslå hvad Lag-Utskottet i detta betänkande har hemställt.

Herr Claëson: Då jag tillhör dem, hvilka inom Lag-Utskottet deltagit i förevarande hemställan, ber jag att för Kammarerna få redogöra för skälen dertill.

Personligen har jag icke den ringaste erfarenhet i denna fråga, men inom Lag-Utskottet framhölls af några allmogemän, särskildt af en från Skåne, att på flera ställen i landet och i synnerhet i Skåne, der truppsammandragningar och marscher ofta förekomma, vore inqvarterings skyldigheten ganska betungande i anseende till de många undantag, som derifrån ega rum. Vidare upplystes af Lag-Utskottets ärade ordförande, att vid trupptransporter vore synnerligen angeläget, att truppen finge inqvarteras i närheten af den jernvägsstation eller den plats, der nattlägret skulle vara, och det vitsordades, att i vissa fall svårighet kunde möta att der få inqvartering i följd af de många undantagen. Af detta yttrande fick jag den uppfattning, att den föreslagna reformen skulle icke blott lända till lindring för de jordegare, som nu anse sig betungade af inqvarterings skyldighet, utan äfven vara till gagn och lättnad både för de myndigheter, som skola anordna inqvarteringen, och för soldaterna, som skola inqvarteras. Dertill kommer att de mycket gamla författningar, som nu äro gällande i ämnet, äro temligen oklara och, åtminstone delvis, föga tidsenliga, hvarför jag anser, att en revision här väl kunde vara af nöden. På dessa grunder instämde jag med Utskottets flertal och anser mig fortfarande böra yrka bifall till dess utlåtande, ehuru jag visserligen måste medgifva, att, såsom den föregående talaren sade, när Kongi. Maj:t skall utfinna de billiga grunder, efter hvilka denna skyldighet skall fördelas, man nog kan stöta på andra svårigheter beträffande lägenhetsinnehafvare på landet, som skulle få svårt att hysa soldater.

Jag kan således icke vara någon varm och ifrig förespråkare för det föreliggande betänkandet, ehuru jag dertill yrkar bifall.

Då min uppmärksamhet nu blifvit fäst derpå, att Lag-Utskottet gått väl långt i sin hemställan, ity att Utskottet föreslagit, att inqvarteringsbördan skulle fördelas på egare eller innehafvare af *all slags fastighet*, under det att motionen endast talar om vissa slags hemman, ber jag att, med frånträdande af mitt förra yrkande, få äska återremiss i syfte att ordet "fastighet" måtte utbytas mot "hemman".

Herr Bergström: Den näst föregående talaren förklarade sig hysa sympati för sjelfva motionen. Utan att dela denna sympati, tillät jag mig dock förra gången jag hade ordet yttra, att så framt det endast varit fråga om hvad motionären föreslagit, så skulle jag icke så mycket hafva motsatt mig hans önskan; men då Lag-Utskottet obehörigen utvidgat förslaget derhän, att inqvarterings skyldigheten skulle drabba egare eller innehafvare af all slags fastighet, så vågar jag fortfarande yrka afslag. Jag tror, att detta är det bästa beslut Kammarerna i ärendets skick kan fatta, ty, såsom vi veta, har Andra Kammarerna redan bifallit Lag-

*Ifrågasatt
ändring af
bestämmel-
serna angä-
ende inqvar-
terings skyl-
digheten.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändring af
bestämmel-
serna angä-
ende inqvar-
terings skyl-
digheten.
(Forts.)*

Utskottets förslag, och ärendets återremiss från Första Kammaren till Lag-Utskottet skulle följaktligen icke kunna leda till annat än en hemställan från Lag-Utskottet, att Första Kammaren ville fatta beslut i saken. Då stode Kammaren ju åter inför samma svårighet som nu, möjligen med den skillnad, att man då skulle kunna med större utsigt till framgång än nu yrka bifall blott till hvad motionen innehåller och icke till hvad Lag-Utskottet i förevarande betänkande derutöfver föreslagit.

Jag vågar således vidhålla mitt yrkande om bifall å Lag-Utskottets hemställan.

Herr Stråle, Wilhelm: Jag hemställer huru vida man icke skulle kunna gå en medelväg och vinna det mål, som af alla tyckes afses, genom att bifalla Lag-Utskottets förslag blott med den ändring, att slutet komme att lyda: "fördelad äfven på egare eller innehafvare af sådana hemman, som för närvarande äro från inqvarteringsskyldighet befriade".

Herr Reuterswärd: För min del anser jag, att, då från Lag-Utskottet kommit ett betänkande, hvars innehåll öfverskrider Lag-Utskottets befogenhet, Första Kammaren handlar klokast genom att besluta rent afslag derå. Att här söka åstadkomma en sammanjemkning genom att återremittera betänkandet tror jag hvarken är lyckligt eller nyttigt.

På dessa skäl anhåller jag om afslag å Lag-Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härom ansetts slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att derunder yrkats: 1:o) af Herr *Stråle, Wilhelm*, att Kammaren skulle fatta följande beslut: att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета samt förelägga Riksdagen förslag till ändrade bestämmelser angående inqvarteringsskyldigheten, hvarigenom denna skyldighet blefve efter billiga grunder fördelad äfven på egare eller innehafvare af sådana hemman, som för närvarande äro från inqvarteringsskyldighet befriade; 2:o) att förevarande utlåtande skulle till Lag-Utskottet åter förvisas; och 3:o) att Utskottets i utlåtandet gjorda hemställan skulle af Kammaren afslås.

Härefter gjordes propositioner enligt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på afslag å Utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

*Ifrågasatt
ändring af
den s. h.
dissenter-
lagen.*

Föredrogs å nyo Lag-Utskottets den 11 och 15 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 41, i anledning af väckta motioner om ändringar i 1, 3 och 14 §§ i förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 Oktober 1873.

Herr Hasselrot: Nu gällande bestämmelser i afseende på utträde ur svenska statskyrkan äro, dels att den, som hyser sådan afsigt, skall för vederbörande pastor tillkännagifva, att han omfattat en främmande kristen lära, och dels att han, om han framhärdat i sin afsigt, skall minst två månader derefter för samma pastor uppgifva till hvilket trossamfund han ämnar öfvergå. I båda dessa bestämmelser har nu ändring blifvit ifrågasatt.

*Ifrågasatt
ändring af
den s. k.
dissenter-
lagen.
(Forts.)*

Hvad den första ändringen, eller att ur uttrycket "främmande kristen lära" borttaga ordet "kristen", beträffar, så kan jag emellertid, för min del, icke tillstyrka densamma, emedan jag anser det vara af principiell vikt, att staten här uttalar, att den fortfarande vill stå på kristen grund, och det är genom nuvarande bestämmelse tydligen uttryckt, äfven om staten icke kan kontrollera, att den uttalade afsigten att öfvergå till annan *kristen* lära verkligen fullföljes.

Hvad deremot den andra föreslagna ändringen angår, så har jag derom en annan uppfattning. Den afser upphäfvandet af stadgandet, att man skall uppgifva icke blott att man vill utträda ur statskyrkan, utan äfven till hvilket trossamfund man ämnar öfvergå. Detta stadgande lydde från början så, att man icke blott skulle uppgifva det trossamfund, till hvilket man ville öfvergå, utan jembväl att man icke ansågs vara från svenska statskyrkan skild, förr än man hade visat att man var upptagen i ett annat trossamfund. Då var stadgandet konsekvent och riktigt, ty då kunde staten öfvervaka, att icke en person utträdde ur statskyrkan utan att sedan inträda i något annat trossamfund och sålunda kom i åtnjutande af ordnad religionsvård. Men berörda stadgande är nu så ändradt, att man endast behöfver uppgifva till hvilket främmande trossamfund man vill öfvergå, och denna bestämmelse tolkas så, att det icke behöfver vara ett i Sverige erkändt samfund, som uppgifves, utan kan vara hvilket historiskt befintligt trossamfund som helst. Enligt mitt förmenande är detta stadgande, sålunda affattadt och tolkadt, utan all praktisk betydelse och nytta. Den som icke tvekar att uppgifva, att han ämnar öfvergå till ett främmande trossamfund, hvilket som helst, blir utan svårighet utskrifven ur svenska statskyrkan, men staten kan icke sedan kontrollera, att han fullföljer den uttalade afsigten, Stadgandet har således endast en principiell betydelse, och denna är enligt min åsigt tillräckligt uttalad genom § 1 i förordningen, som säger att staten erkänner endast främmande *kristna* samfund såsom sådana, till hvilka öfvergång från statskyrkan får ske.

Om stadgandet sålunda icke har någon praktisk betydelse hvarken från statens eller kyrkans synpunkt, kan det likväl hafva en menlig inverkan för dem som vilja utträda ur statskyrkan. Det är nemligen, såsom jag nämnde, ingen svårighet för den mindre nogräknade att uppgifva ett trossamfund, antingen han tänker öfvergå dit eller icke, men för den verkliga samvetsömme är förhållandet annorlunda. Om han t. ex. i det närmaste men ej fullständigt omfattar baptisternas lära, så måste han känna sig af sitt samvete förhindrad att med orätt uppgifva, att han ämnar öfver-

*Ifrågasatt
ändring af
den s. k.
dissenter-
lagen.
(Forts.)*

gå till baptismen, och kommer således att mot sin vilja blifva nödgad att qvarså inom statskyrkan.

Detta förhållande, som jag förmenar stå i strid mot religionsfrihetens grundsatser, har också gjort, att flere af vår statskyrkas mest framstående målsmän hafva påyrkat ändring af ifrågavarande bestämmelse. Vid sista kyrkomötet väcktes förslag i sådant syfte, och det tillstyrktes af mötets Utskott. För det samma uppträdde flere talare, bland andra Professor Johansson och Domprosten Charleville, hvarjemte Biskoparne Beckman och Grafström vid andra tillfällen uttalat sina sympatier för ett dylikt förslag. Det är således flere af kyrkans främste målsmän, som yttrat sin önskan att detta stadgande, såsom obehöfligt och möjligen skadligt, måtte borttagas. Orsaken till att frågan föll vid kyrkomötet är svårt att säga, men min uppfattning är, att flertalet tyckte det vara en rent civilrättslig fråga, och att initiativet därför borde komma från statsmakterna och ej från kyrkomötet. Detta uttalades också uttryckligen af någon vid kyrkomötet, ehuru jag ej minnes af hvem.

Det synes mig sålunda, att den bestämmelse, hvari jag förordat ändring, endast har principiell betydelse; och då den princip, som här afses, är tillräckligt uttalad i första paragrafen, samt stadgandet, såsom jag påpekat, kan utöfva en menlig inverkan på dem, som vilja ur kyrkan utgå och omfatta en kristen lära, som ej delas af något i Sverige erkänt eller eljest historiskt befintligt samfund, så tillåter jag mig anhålla om bifall till min reservation.

Herr Bergström: Den siste talarens yrkande är mycket mindre radikalt än motionärens. Denne talare håller enligt reservationen ännu derpå, att man icke bör tillåta den, som har omfattat en främmande lära som icke är kristen, att under uppgift derom utträda ur statskyrkan. Han vill endast, att den bestämmelsen, som för närvarande finnes i § 3, nemligen att den utträdande skall uppgifva det trossamfund, hvartill han vill öfvergå, skall uteslutas.

Anledningen till denna bestämmelse är naturligtvis, att lagstiftaren velat försäkra sig derom, att den, som skridit till den ytterligheten att utträda ur statskyrkan, i hvilken han är född och uppfostrad, skulle vara någorlunda viss i sitt sinne, och att han skall hafva gjort sig reda för de skiljaktigheter, som råda mellan den af honom omfattade bekännelse och statskyrkans. Tager man bort dessa ord, så förfaller den garanti, som lagstiftaren åsyftat.

Hvad skulle man för öfrigt vinna genom bifall till reservantens förslag? Den förutsättning, han liksom jag och Lag-Utskottet vill bibehålla, är att den lära, som den utträdande omfattat, är kristen. Nåväl, funnes nu icke dessa ord: "uppgifve ock det trossamfund till hvilket han vill öfvergå", så kunde det ju inträffa, att hans själasörjare, och det med rätta, frågade honom efter innehållet af den troslära, som han omfattat och hvari den skilde sig från vår; och derigenom kunde han lätt nödgas i detalj redo-

göra för sin trosbekännelse. Men sannerligen är det just för dem, som lägga så mycken vikt på att för en ringa skiljaktighet i trosbekännelsen få uttråda ur statskyrkan, ganska svårt att redogöra för ofta ganska fina symboliska skiljaktigheter. De hafva mycket lättare att begagna ett slagord och säga sig hafva omfattat den och den trosbekännelsen.

Jag tror således icke, att ringaste praktiska fördel är att vinna genom bifall till Herr Hasselrots reservation, och yrkar därför bifall till Lag-Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Sundberg: Jag vill be att få till alla delar instämma i hvad Lag-Utskottets ärade ordförande nyss anförde. Jag har ingenting väsentligt att dervid tillägga, ty de hufvudsakliga skäl, som hafva föranlett de nu gällande lagstadgandena och som äfven böra föranleda deras oförändrade bibehållande, äro af honom med tillräcklig utförlighet framställda, och jag vill för min del icke förlänga diskussionen.

Hvad den ärade reservanten vidkommer, så vill jag blott säga, med hänsyn till hans återopande af hvad som förekom vid förra kyrkomötet, att det nog var rätt att der höjdes åtskilliga röster för denna förändring, men det höjde sig ännu flera röster mot densamma, och skälen, som de hade att för sig återopa, voro ungefär desamma, som här i dag blifvit framhållna.

Det har något yttrats också om den förlägenhet, i hvilken en samvetsöm människa kan komma genom denna föreskrift, att hon, om hon vill uttråda ur statskyrkan, skall uppgifva icke endast att hon vill utgå ur statskyrkan, utan och hvilket annat kristet trossamfund, hon vill tillhöra för framtiden. Jag tror för min del icke att denna samvetsömhet är så mycket att fästa sig vid. Det är mera en fiktion än en verklighet, ty den, som utträder ur statskyrkan, vet mycket väl, hvart han vill höra för framtiden och kan då också uppgifva det.

Det exempel, som reservanten särskildt anför, nemligen svårigheten för de s. k. lutherska separatisterna att få sina önsknin-
gar om utträde ur statskyrkan uppfyllda, då de icke kunna uppgifva något annat trossamfund, till hvilket de vilja sluta sig, bevisar ingenting. Jag tror nemligen icke, att det förhåller sig så i verkligheten, som reservanten föreställt sig, ty hittills hafva de icke visat någon höjelse att bilda egna samfund. De hålla sig visserligen i åtskilliga hänseenden separerade från gemensamhet med kyrkans öfriga medlemmar, men de hafva som sagdt icke visat sig tänka på att bilda några särskilda kyrkosamfund.

Jag vågar föreställa mig, att det är öfvervägande teoretiska funderingar, som ligga till grund för dessa begärda förändringar i nu gällande lag, samt att den praktiska och faktiska verkligheten icke föranleder någon ändrad lagstiftning. Jag nödgas för min del afråda från en sådan äfven af ett annat skäl, och det är, att om detta stadgandes borttagande skulle behaga många kanske af dem, som nu blott nominelt stå i förbindelse med vårt kyrkosamfund, så skulle det å andra sidan hos en mängd allvarliga och

*Ifrågasatt
ändring af
den s. k.
dissenter-
lagen.
(Forts.)*

*Ifrågasatta
ändringar af
den s. k.
dissenter-
lagen.
(Forts.)*

tänkande menniskor, som med lif och skäl tillhöra vår svenska statskyrka, framkalla stor oro och stort missnöje. Att för en sådan obetydlighet som det här ifrågavarande förslaget framkalla denna oro och detta missnöje vill jag för min del icke vara med om, utan tillstyrker bifall till Lag-Utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen angående förevarande utlåtande ansetts härmed slutad, gjorde Herr vice Talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af Kammarens förhandlingar, propositioner, först på bifall till Utskottets i utlåtandet gjorda hemställan och vidare på bifall till Herr Hasselrots vid utlåtandet fogade reservation, hvarefter propositionen på bifall till Utskottets hemställan förnyades och förklarades vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogos å nyo och bifollos Lag-Utskottets den 11 och 15 innevarande April bordlagda utlåtanden:

N:o 42, i anledning af väckt motion om ändring af 15 § i förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 Oktober 1873;

N:o 43, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om rätt för parter i kommunala mål och vissa fattigvårdsmål att med posten insända besvärsskrifter och öfriga handlingar; samt

N:o 44, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående vissa nya bestämmelser i afseende å mått och vikt.

Föredrogos å nyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 15 och 18 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 15 a, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel.

1 Punkten.

Lades till handlingarna.

2 punkten.

Bifölls.

3 punkten.

*Pension för
tre vakthon-
staplar vid
Varbergs f. d.
straffängelse.*

Herr Stråle, Wilhelm: Dessa tre vaktknektar förlorade sin anställning till följd af indragning af Varbergs straffängelse. De

finjo dock kvarstanna der för att dels tillse kronans dervarande inventarier dels biträda vid reparationer vid byggnaderna. Under denna öfvergångstid uppburo de hvardera 400 kr. om året. De hafva tjent emellan 31 och 35 år och lefnadsåldern uppgår till 59 å 65 år. Dessutom är genom läkarebetyg styrkt, att de numera endast kunna användas till lättare arbeten. Under sådana förhållanden har Kongl. Maj:t föreslagit en pension af 400 kronor åt dem hvardera. Hade de från början varit anställda på ordinarie stat, skulle de nu varit berättigade att erhålla 450 kronor i pension.

Stats-Utskottet har emellertid prutat på den enligt min tanke ringa pensionen 400 kronor och föreslagit den till 320 kronor; dervid följande den princip som tillämpas vid pensioner uppgående till högre belopp, nemligen att draga utaf 20 procent af lönen. Jag vågar dock fråga, skola personer efter en så lång anställning i statens tjenst, under hvilken de dels hafva haft en mycket sträng tjenstgöring, dels varit utsatta för mycket obehag samt stora frestelser, hvilka de lyckligt motstått, på gamla dagar blott få ett så njuggt understöd som det Stats-Utskottet föreslagit? Är det för mycket att gifva dessa gamle män 400 kronor? Det är väl ingen orimlig summa, helst de i alla fall förlora förmånen af fri bostad.

Jag beklagar, att jag ej finner någon reservant antecknad vid denna punkt och fruktar därför, att jag ej skall lyckas tillvinna dessa gubbar, hvad de rättvisligen förtjena, men jag har velat fästa Kammarens uppmärksamhet på förhållandet och anhåller, att Kammaren med afslag å Utskottets förslag ville bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

Friherre von Kræmer: Den är icke af någon stor vikt, denna fråga, den gäller blott 80 kronor åt hvardera af dessa tre personer, men för principens skull synes mig alla skäl tala för bifall till Utskottets förslag. Stats-Utskottet har haft goda skäl för detsamma.

Dessa konstaplar voro anställda vid straffängelset i Varberg och när detta upphörde att begagnas för fångvårdens räkning, fingo de stanna kvar och göra hvad de kunde för att sköta kvarlemnade inventarier och dylikt. Såsom Kammaren behagade erinra sig, förekom för ett år sedan på andra hufvudtiteln fråga om att inrätta ett häkte för krigsmakten i Varberg, hvartill skulle användas ett dervarande kronohäkte, hvilket af fångvården fortfarande såsom cellfångelse begagnades; detta förslag blef icke bifallet af Riksdagen. I sammanhang dermed tillkännagaf Krigsministern, att han ämnade till Varberg förflytta disciplinkompaniet från Karlsborg att inhysas i det nämnda obegagnade f. d. straffängelset. Härom tillfrågades dock icke Riksdagen utan Statsrådet endast tillkännagaf, att han ämnade så göra samt att han hade de erforderliga medlen, 39,000 kronor, för iordningssättande för ändamålet af fästningens inre del med det deri belägna, nämnda f. d. straffängelset. Nu är denna förflyttning definitivt beslutad och kommer snart att ega rum. De tre konstaplarna kunna således

*Pension för
tre vaktkon-
staplar vid
Varbergs f. d.
stra ffängelset.
(Forts.)*

icke vara kvar längre vid f. d. straffängelset utan måste bort derifrån. Det är dock hårdt, att när de utan Riksdagens beslut sättas ur tjänstgöring, Riksdagen utan vidare skall bevilja dem pension, men man fann inom Utskottet, att med afseende på deras ålder de dock borde erhålla något understöd, hvarvid Utskottet ansåg, att det kunde vara nog, om de erhöle 80 procent af den nuvarande lönen.

Jag tror det vara ett missförstådt intresse för dessa personer att yrka på det högre beloppet, ty dermed kunna de riskera att icke få någonting alls. Jag yrkar därför bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad Utskottet i föregående punkt hemställt och sedan derpå att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan i hvad den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

4 punkten.

Bifölls.

5 punkten.

*Pension för
kommissions-
landtmätare
m. m.*

Herr Statsrådet von Krusenstjerna: Utskottet har vid Kongl. Maj:ts proposition angående kommissionslandtmätarens pensionsrätt vidtagit den ändring, att pensionsåldern blifvit af Utskottet föreslagen till 65 år i stället för 60 enligt Kongl. Maj:ts proposition. 60 år är den ålder, som föreslagits, när denna fråga två gånger förut varit under Riksdagens pröfning, nemligen 1878 och 1880, och då godkänts af denna Kammare. 60 år är den ålder, som är bestämd för innehafvare af befattningar, som äro med kommissionslandtmätarnes fullt jemförliga i afseende på arbetets beskaffenhet. Sålunda är 60 år pensionsåldern för afvittrings- och storskifteslandtmätare, för landtbruksingenjörer och för förste landtmätare. Under sådana förhållanden hemställer jag, om giltig anledning förefinnes att för kommissionslandtmätare afvika från hvad som gäller för befattningar, som med deras äro fullt likställda.

Friherre Klinckowström: Jag har vid denna punkt fäst mig vid de reservationer, som blifvit aflemnade af två ledamöter af Första Kammaren och af sju ledamöter af Andra Kammaren, hvarvid en af de senare har föreslagit pensionen för kommissionslandtmätare och andre landtmätaren till 1,200 kronor i stället för 1,600 kronor, såsom Utskottet föreslagit.

Jag tror, att om man jemför dessa kommissionslandtmätarens pensionsförhållanden, sådana de af Stats-Utskottet blifvit föreslagna, med åtskilliga statens tjänstemäns i ungefär samma tjänsteförhål-

lande som *de*, och kanske litet framom dem, hvad ansvaret beträffar, så skall man finna, att den nedsatta pension, som jag nu förordar, är i öfverensstämmelse med i allmänhet statens pensioner. Man kan invända en sak, att de flesta statens tjänstemän hafva jemte den allmänna pensionen å allmänna indragningsstaten någon enskild pensionskassa, som tillförsäkrar dem en särskild större eller mindre pension, så att pensionen alltid blir större, än hvad staten lemnar. Dessa enskilda pensioner anser jag dock att man bör lemna alldeles åsido, ty de äro till stor del sammanbragta genom delegarnes egna årliga bidrag under hela deras tjänstetid.

Om man jemför den ifrågasatta pensionen med åtskilliga andra statens tjänstemäns, finner man till exempel att

en kanslist i Nedre Justitierevisionen ...	har 1,200	kronor	pension.
„ registrator i Justitiekanslers embetet	„ 1,200	„	„
„ andre sekreterare i Utrikesdepartementet.....	„ 1,200	„	„
„ fiskal i Svea Hofrätt.....	„ 1,500	„	„
„ sekreterare i Lotsstyrelsen	„ 1,080	„	„
„ revisor och bokhållare i d:o	„ 1,249	„	„
„ kanslist i Kommerskollegium	„ 1,000	„	„
„ registrator i Kammarkollegium	„ 1,800	„	„
„ notarie i d:o	„ 1,800	„	„
„ auktarie i d:o	„ 1,800	„	„
„ revisor i Statskontoret.....	„ 1,600	„	„
„ kanslist i Riksbanken	„ 1,000	„	„
„ kamererare i Fångvårdsstyrelsen.....	„ 1,500	„	„
„ direktör för vissa läns cellfångelser...	„ 1,300 à 1,500	„	„
„ 2:dre kapten vid infanteriet.....	„ 1,440	kronor	„
„ 2:dre klass. kapten vid flottan	„ 1,440	„	„

Det är på grund häraf och då jag befarar, att om Kammaren skulle godkänna Stats-Utskottets förslag om pension åt ifrågavarande landtmätare om 1,600 kronor, det kanske komme att inträffa, att hela detta förslag om pensionsförhöjning i gemensam votering blefve kullslaget, och dessa tjänstemän således blifva bibehållna vid den pension, de nu ega, nemligen 900 kronor, som jag förordar det lägre pensionsbeloppet. Af de sju ledamöter från Andra Kammaren, som reserverat sig, har endast en uppgifvit, hvart han vill; det är vice Talmannen, som föreslagit 1,200 kronor. De sex öfriga hafva icke uttryckt någon mening, och det är fara värdt, att om denna Kammare spänner bågen för högt, blir det ingen pensions-tillökning för landtmätarne.

Det är som sagdt på dessa skäl som jag vågar anhålla, att pensionen måtte bestämmas till 1,200 kronor.

De två reservanterna från Första Kammaren hafva reserverat sig mot pensionsåldern 65 år och likaså hafva vi af chefen för Civildepartementet hört, att den lägre åldern 60 år i stället för 65 år är bestämd för åtskilliga statens tjänstemän, och jag skall gerna förena mig med dessa reservanter att bestämma åldern till

Pension för kommissionslandtmätare m. m. 60 år, men pensionen till 1,200 kronor, hvarom jag vördsamt anhåller om proposition.

m. m.
(Forts.)

Friherre von Kræmer: I dessa tider, då man så mycket talar om kompromisser, kan jag säga, att här föreligger verkligen en sådan. Det är endast genom en sammanjemkning af de olika meningarne, först på den afdelning af Utskottet, som haft att bereda frågan, och sedan i sjelfva Utskottet, som man kunnat erhålla, hvad här i Utskottets betänkande är föreslaget. Att få båda de af Kongl. Maj:t begärda fördelarne, både pensionsbeloppet bestämdt till 1,600 kronor och åldern nedsatt till 60 år, var fullkomligt omöjligt. Vi skola besinna, att såsom Herr Chefen för Civildepartementet och framhållit, hafva kommissionslandtmätarne ingen aflöning på stat och skulle således i regeln icke heller ega någon pensionsrätt. De hafva emellertid blifvit tillerkända pension, men endast å 900 kronor, och för erhållande häraf fordras 70, eller, i händelse läkarebetyg om försvagad helse kan företes, 65 lefnadsår, äfvensom att de skola hafva tjänstgjort omkring 40 år. Att nu få dessa egendomliga gammalmodiga vilkor förändrade, så att åldern nedsattes till 60 år och pensionsbeloppet på samma gång höjdes från 900 till 1,600 kronor, var, som sagdt, omöjligt. Man tvekade om, hvilket som hellre beviljas. Efter min uppfattning har nu emellertid Stats-Utskottet handlat i dessa tjänstemäns sanna intresse, då det föreslagit höjning af pensionsbeloppet, men bibehållit den förra åldersbestämmelsen. Det är naturligtvis mycket lättare att en annan gång få ålderssiffran nedsatt från 65 till 60 år än att, i fall pensionsbeloppet nu bestämdes till 1,200 kronor, en annan gång få det höjdt till 1,600 kronor. Efter min åsigt var det således ur landtmätarnes synpunkt viktigast att nu få det högre pensionsbeloppet fastslaget. Vi böra också besinna, att Stats-Utskottets förslag innehåller väsentliga förbättringar i de nuvarande villkoren. Förut skulle landtmätarne, som sagdt, i allmänhet vara fyllda 70 år, nu är åldern bestämd till 65 år, utan att något sjukbetyg erfordras. Förut skulle de hafva tjänstgjort i omkring 40 år, nu är tjänstgöringstiden bestämd till 30 år. Pensionsbeloppet, som förut var 900 kronor, är nu höjdt till 1,600 kronor. Det är sant, att det kommer att finnas blott 48 sådana pensionsrum, samt att hädanefter antalet landtmätare skall nedsättas, så att det för hela riket blir endast 120, men emellertid drabbas icke de förutvarande landtmätarne af någon olägenhet härigenom. De, som ej få någon af de nya 1,600 kronors pensionerna, bibehålla sin rätt till de gamla 900 kronors pensionerna; men de få dock genom de nya bestämmelserna ganska stora fördelar, äfven de; åldern blir nemligen äfven för dem nedsatt till 65 år och tjänstgöringstiden till 30 år.

En talare här vid min sida har anført exempel på, att en hel mängd andra tjänstemän, hvilka han förmenade vara jemförliga med kommissionslandtmätarne, icke hafva högre pension än 1,200 kronor. Jag vill icke inlåta mig på att bedöma, huruvida deras förhållanden och lefnadsvilkor kunna jemföras med landtmätarnes;

vid den första tanken förefalla de mig vara inkommensurabla storheter. Man bör dock i allt fall besinna, att om ock de uppräknade tjänstemännen hafva blott 1,200 kronor, så hafva de likväl *alla* detta belopp, då här deremot pensionstagarne skulle blifva endast 48. Mera jemförliga med kommissionslandtmätarne äro naturligtvis de af Herr Chefen för Civildepartementet anförda landbruksingenjörerna och isynnerhet afvittringslandtmätarne.

*Pension för
kommissions-
landtmätare
m. m.
(Forts.)*

Som sagdt, svårigheten är att göra det första steget. Stats-Utskottet har velat nu tillförsäkra landtmätarne det högre pensionsbeloppet, hvilket synes mig vara det viktigaste, samt låta åldersbestämmelsen tills vidare vara i det närmaste oförändrad. För öfrigt kan ock mycket anföras såsom skäl för att bestämma åldern till 65 år. För alla civila tjänstemän är lefnadsåldern bestämd till 65 år. Tjänstetiden är ock för dem i regeln 35 år, då den här deremot skulle blifva 30 år. Jag kan således icke finna annat, än att det är ett ganska vackert medgifvande, man här har gjort åt dessa tjänstemän, hvilka i regeln egentligen icke borde hafva rätt till någon pension alls. Intrycket af debatten i Stats-Utskottet var, att i allmänhet stämningen bland folket ingalunda var välvillig mot landtmäteritjänstemännen; man hade mycket att anföras emot dem, om med eller utan rätt, det vill jag icke afgöra. Men på grund häraf anser jag för gifvet, att om här i Kammaren blir beslutet, att de skola få både höjning i pensionsbeloppet och nedsättning af lefnadsåldern under hvad Utskottet föreslagit, så går frågan alls icke igenom. Vi böra äfven besinna, att det icke är fråga om ett så obetydligt penningebelopp. Redan nu uppgå pensionerna för 34 pensionerade kommissionslandtmätare, som åtnjuta hvardera 900 kronor i pension, till sammanlagdt 30.600 kronor, och om det nu föreliggande förslaget bifalles, hvarigenom skulle uppföras 48 pensioner å 1,600 kronor hvardera, så kommer beloppet att ökas med 76,800 kronor, det vill säga, här är fråga om något öfver 106,000 kronor i årligt pensionsbelopp eller till och med troligen något mer genom de för alla nedsatta tjänsteåren. Jag hemställer, om det är så lätt, att på ett annat rum, än detta, erhålla bifall till en framställning, som rör ett så pass högt belopp? Det är således ur synpunkten att verkligen få något och ur synpunkten, att det framdeles bör vara lättare att erhålla den ändring, man kan anse lämplig i afseende på lefnadsåldern, som jag yrkar bifall till Utskottets hemställan i alla dess delar.

Herr Nordenfelt, Leonard: Den förevarande frågan är af den allra största vikt. Så länge landtmätarne icke hafva någon utsigt att på gamla dagar vinna försörjning, så måste deras arbete deraf väsentligen lida. De komma då att åtaga sig så många förrättningar som möjligt, för att inkomsterna skola räcka så mycket längre tid, och derpå lida förrättningarne i allmänhet mycket. Det finnes nemligen många sätt att uppskjuta landtmäteriförrättningar utan att ansvar derigenom ådrages. Det är endast om landtmätaren vet, att, när hans arbetskraft är uttömd, han icke behöfver komma fattigvården till last, som man kan hoppas, att

*Pension för
kommissions-
landtmätare
m. m.
(Forts.)*

han icke skall mottaga flere förrättningar, än han hinner med, och att han skall sköta dessa så snart som möjligt. Det är således icke blott för landtmätarne sjelfva, som denna fråga är af vigt, utan för alla, som hafva att göra med dem.

Nu säger man, att det är för mycket på en gång, att både höja pensionsbeloppet och minska lefnadsåldern. Jag medgifver, att mycket vinnes, om Utskottets förslag bifalles, men frågan gäller endast en del af 48 landtmätare, nemligen dem, som icke stå ut med arbetet till 65 års ålder. Man säger, att civila tjänstemän i allmänhet få pension först vid 65 års ålder. Ja, det är mycket bra, då de få sitta i sina embetsrum och skrifva, men dessa landtmätare, de skola vara ute på marken under alla förhållanden, från tidigt på våren till sent på hösten, och det går icke för sig med försvagad helse att göra det. Det har händt, att man måste bära ut en gammal landtmätare för att verkställa graderingar. För afvittringslandtmätarne är tjänsteåldern bestämd till 60 år. Nu säger man, att de hafva en hårdare tjänstgöring. Det är till en viss del sant, men icke helt och hållet. Afvittringslandtmätarne äro sysselsatte endast om somrarne, och då äro icke i de norrlandska trakterna, der de arbeta, de klimatiska svårigheterna så särdeles stora. Dessutom användas de äldre afvittringslandtmätarne till arbeten inom hus, så att de kunna godt stå ut, till dess de blifva 60 år gamla.

Man säger, att det skulle vara stor fara, om denna Kammare beslöte något annat, än som i Utskottet blifvit öfverenskommet. Ja, denna öfverenskommelse gjordes emellan några af Första Kammarens ledamöter och några få från Andra Kammaren, men de anmälda reservationerna visa noggsamt, att Andra Kammaren icke kommer att godkänna denna öfverenskommelse, utan, så vidt jag kan förstå ställningen, så kommer man nog der att bifalla ett eller annat af de yrkanden, som göras af reservanterna från samma Kammare. Då går frågan till gemensam votering, och då tror jag sannerligen, att det går lika bra i ena, som i andra fallet, vare sig åldern här i Kammaren bestämmes till 60 eller 65 år. Denna Kammare har för öfrigt redan två gånger förut beslutit att antaga åldersbestämmelsen till 60 år.

Jag skall för närvarande inskränka mig till att yrka, att uttrycket "65 lefnadsår" i momenten a) och b) af det nu föredragna betänkandet måtte förändras till "60 lefnadsår" och betänkandet med denna förändring bifallas.

Herr Casparsson: Då Landtmäteristyrelsens på erfarenhet grundade intyg visar, att redan vid 60 års ålder landtmätarne nästan utan undantag icke vidare kunna behörigen utöfva sina tjänstebefattningar, så synes mig redan deri ligga ett starkt skäl att antaga den åldersbestämmelse, som Kongl. Maj:t föreslagit. Men för mig tillkommer det ännu ett skäl. Beträffande antalet af dessa landtmätare hade Landtmäteristyrelsen föreslagit, att det skulle bestämmas till 150. Styrelsen hade härvid beräknat, att de skulle arbeta 280 dagar om året. Det är i sig sjelft ett gan-

ska styft arbete, men Herr Departementschefen har ansett, att antalet arbetsdagar kunde höjas till 330 om året. Nu är emellertid antalet söknedagar endast 304 om året, och alltså skulle landtmätarne arbeta 26 sön- och helgdagar. Här äro vi således inne på en partiel afskrifning af helgdagarna. Motioner i denna riktning hafva varit väckta i Andra Kammaren flera gånger, af Herrar Hedlund och Lind, men de hafva dock icke gått fullt så långt, som här är föreslaget, utan blott velat afskaffa annandagarne och några af de öfriga helgdagarne, och de hafva derjemte haft den konsekvensen, att de velat göra denna afskrifning gällande för alla samhällsklasser. Men här skulle blott en enda samhällsklass komma att vidkännas densamma. Redan den mosaiska lagen har dock tillerkänt sjelfva arbetsdjuret åtminstone en dags hvila under veckan, och Sveriges lag har, för att gifva helgd åt sabbatsbudet, med straff belagt söndagsarbete. Då nu dessa tjänstemän, beträffande anspråken på deras arbetsförmåga, blifvit ställda utom lagen, så tycker jag åtminstone billigheten fordra, att vi icke derutöfver pruta på den ålder, Kongl. Maj:t föreslagit för pensionsrätts uppnående, hvarför jag äfven af den orsaken får yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

*Pension för
kommissions-
landtmätare
m. m.
(Forts.)*

Herr Widmark, Olof: För denna gång befinner jag mig i afsende på denna fråga i en något bättre ställning, än jag haft de föregående gånger, jag yttrat mig deri. Då har kanske icke så mycket afseende kunnat fästas vid mina ord, emedan jag då har talat i egen sak. Nu tillhör jag icke längre den klass af tjänstemän, som frågan gäller, men jag anser fortfarande, att hvad Kongl. Maj:t föreslagit i afseende på denna pensionsrätt bör bifallas. Det har blifvit sagdt af den, hvilken till och med velat afslå den pensionssumma, som är föreslagen af Utskottet, att landtmätarne skulle hafva tillgång till pension äfven från andra håll, så att det kunde vara tillräckligt, om Riksdagen beviljade 1,200 kronor.

Att dessa påstådda pensioner vore tillkomna genom enskilda sammanskott, dervid borde man icke fästa något afseende. Förhållandet är emellertid icke sådant, som man förestält sig. Landtmätarne äro icke berättigade till pension från något annat håll än civilstatens pensionsinrättning, men denna pensionsrätt upphör för dem i och med detsamma de få full pension från allmänna indragningsstaten. Sålunda medföra dessa deras tillskott icke någon ökning i pensionen.

Dernäst har blifvit sagdt, att landtmätarne, om de få 1,200 kronors pension, icke befinna sig i sämre förhållanden, än en massa andra med dem jemförliga embetsmän. Detta är icke sant. Allmänna grunden för pensioneringen är, att sådana tjänstemän, som hafva löner till belopp, understigande 3,000 kronor, erhålla hela lönen i pension. Nu är visserligen sant, att landtmätarne äro lönlösa och hänvisade till den förtjenst, som deras arbete kan lemna dem, och den är i allmänhet mycket större än 1,600 kronor. Men den är icke lemnad åt det fria aftalet, utan beroende på af

*Pension för
kommissions-
landtmätare
m. m.
(Forts.)*

staten bestämd taxa, och den vanliga inkomst, som landtmätarne åtnjuta, är omkring 2,800 till 3,000 kronor. Man har då att fatta denna inkomst dels såsom lön och dels såsom tjänstgöringspenningar, men lönen kan aldrig anses belöpa sig till mindre än 1,600 kronor. Derföre vågar jag påstå, att likställigheten med andra embets- och tjänstemän kräver just det högre pensionsbeloppet och tillståndjer icke det lägre.

I afseende på tjänstgöringstiden, som här tyckes vara det viktigaste (ty jag hoppas och tror, att yrkandet om nedprutning på sjelfva pensionsbeloppet här icke skall finna något gehör) vill jag lägga Kammaren på hjertat att bevilja den lägre pensionsåldern. Det är en naturlig sak, att dessa landtmätare, som hafva sitt arbete ute i skog och mark, ingalunda vid 60 års ålder i allmänhet hafva den kroppsvigör, den säkerhet i hand och den skärpa i öga, att de kunna efter den låga taxan nämnvärdt bidraga till sitt uppehälle. De äro dessutom vid den åldern icke i stånd att fortskynda och underlätta arbetet, utan tvärtom. Det är således af vigt, att åldern bestämmes till 60 år. Jag tror för öfrigt icke, att en sådan bestämmelse har så synnerligen stor praktisk betydelse; ty den landtmätare, som vid uppnådda 60 års ålder har den lyckan och förmånen att ega helsa och krafter i behåll samt fortfarande åtnjuta förtroende hos allmogen, han tager i alla fall icke afsked, då hans inkomster verkligen äro större än pensionen, och förmånen af pensionsrätt vid 60 års ålder tillkommer sålunda endast de skröpliga och sjuka och dem, som kanske eljest blefve nödlidande. Det är också klart, i afseende på pensionsåldern, att då landtmätarnes förtjenst är beroende på förtroende och efterfrågan, och de, som behöfva landtmätares biträde, helst vända sig till dem, som äro unga, raska och rörliga, de gamla ofta blifva tillbakasatta blott derföre, att de äro gamla.

På dessa grunder yrkar jag bifall till Kongl. Maj:ts förslag i allo.

Friherre von Kræmer: Jag begärde ordet egentligen blott för att lugna Kammarens samvete i afseende på den anmärkning, som af Herr Casparsson framställes. Ty såsom jag redan i Utskottet hade tillfälle upplysa honom om, kan någon fara icke förekomma, att landtmätare skola blifva tvungna att arbeta på söndagarne. Kongl. Maj:t har visserligen föreslagit, att antalet arbetsdagar för hvar och en skulle anses vara 330, och då skulle landtmätarne verkligen komma att arbeta på helgdagarne; *men* sedan säger Kongl. Maj:t uttryckligen, att då kunde antalet ned-sättas till 106. Derefter föreslår dock Kongl. Maj:t, att antalet icke skall bestämmas lägre, än till 120; dividera vi då de af Landtmäteristyrelsen angifna arbets- och resedagarne, 35,000, med 120, så belöper sig på hvarje landtmätare endast 291 dagar. Helgdagarne gå således fria, och landtmätarne kunna till och med få vara lediga de s. k. tredjedagarne, ja till och med en och annan ren hvardag. Det är visserligen sant, att i Kongl. Maj:ts proposition talas om att alla landtmätare icke kunde arbeta alla dagar; somliga måste nog stå i reserven. Men att på sådana undantagsfall

grunda ett påstående att landtmätarne blifva stälda utom lagen, det synes mig nästan vara ett slags tilltal mot Herr Civilministern enligt 106 § Regeringsformen, ty der står att enligt densamme bör sakföras Statsråd, som handlar mot allmän lag eller tillstyrker någon öfverträdelse deraf. Här skulle nu Statsrådet, enligt Herr Casparssons anmärkning, hafva tillstyrkt en sådan öfverträdelse af allmän lag, då han föreslagit Riksdagen ålägga landtmätarne helgdagsarbete i strid mot lagens bestämmelse. Jag föreställer mig dock, att denna Herr Casparssons anmärkning egentligen är framställd på skämt, liksom ock är förhållandet med min uttolkning deraf.

*Pension för
kommissions-
landtmätare
m. m.
(Forts.)*

För att nu återkomma till den allvarsamma sidan af saken, så tager jag mig friheten att åter påminna om, att här är fråga om att erhålla något, och att icke, genom att begära för mycket, riskera allt.

Landtmäteritaxan har blifvit omnämnd af en talare. Ja, det är just denna taxa, som utgjorde det alltid återkommande temat i de uttalanden, hvilka af ett stort antal ledamöter inom Utskottet förekommo mot landtmätarne i allmänhet. Denna taxa är för den, som icke är speciellt invigd i ämnet, nästan omöjlig att förstå, och enligt densamma uppgå landtmäterikostnaderna alltid till större belopp, än man förmodat.

Jag tager således alldeles för gifvet att, om Första Kammaren stannar i det beslutet att både höja pensionsbeloppet till 1,600 kronor och nedsätta lefnadsåldern ända till 60 år, så kommer Andra Kammarens beslut antagligen att blifva ett afslag. Den sammanjemkning, som Herr Friherre Klinckowström föreslagit, nemligen 1,200 kronor och 60 år, kunde deremot enligt mitt förmenande hafva utsigt att gå igenom i Andra Kammaren. Men jag återkommer till att Utskottets förslag är för landtmätarne fördelaktigare, emedan det är svårare att erhålla penningesiffran en annan gång höjd än att en annan gång få antalet lefnadsår nedsatt.

Jag skall icke längre upptaga Kammarens tid i denna punkt, i hvilken meningarne nog lära vara stadgade, utan blott bedja att fortfarande få yrka bifall till Utskottets hemställan.

Herr Nyström: På de grunder, som i statsrådsprotokollet förekomma och af åtskilliga talare här ytterligare framhållits, anser jag mig böra instämma i Kongl. Maj:ts framställning till Riksdagen i detta hänseende, d. v. s. att pensionsåldern nedsättes till 60 år. Jag vill upplysa, att i det län, der jag nu omkring 30 år varit anställd, högst få kommissionslandtmätare — endast en eller par — kommit i åtnjutande af den medgifna pensionen. Alla de öfriga hafva gått bort vid tidigare ålder, just till följd af det mödosamma lefnadssätt, de måste föra och som förorsakar, att högst få uppnå ens den tidigare pensionsåldern af 60 år. Detta talar för att de borde blifva likställda med landtbruksingenjörer äfvensom med provinsialläkare, hvilka senare vid förra riksdagen beviljades pensionsrätt till 4,000 kronor efter fyllda 60 år, såsom herrarne torde erinra sig. Nu vill man här pruta på knappast $\frac{1}{3}$

Pension för kommissionslandtmätare af detta belopp för kommissionslandtmätarne, som dock befinna sig i samma samhällsställning som provinsialläkarne.

m. m.
(Forts.)

Orsaken till att kommissionslandtmätarne icke utan motstånd kunna få rätt och billighet fram i detta hänseende ligger onekligen i afönings sättet. Hade de haft en mindre bestämd lön och ned-satt taxa, skulle detta varit till gagn både för dem och för jordbruket. Att så icke är stäldt, är ett stort fel, och det skola de nu drabbas af. Afvittrings- och storskifteslandtmätare erhålla 2,000 kronor, förste landtmätare 2,500 kronor i pension vid 60 års ålder. Det borde hellre vara så, att förste landtmätare finge pension först vid 65 års ålder, men kommissionslandtmätare efter fyllda 60 år, och icke tvärt om.

Jag hemställer således att Kammaren utan afseende å hvad ledamöterna från Andra Kammaren tänka och föreslå, beviljar hvad i detta afseende rätt och skäligt är och således instämmer i Kongl. Maj:ts framställning i denna punkt.

Herr Casparsson: Jag ber att få yttra några ord i anledning af hvad den ärade talaren på elfsborgsbänken nyss anförde. Han förmenade att jag i mitt sista yttrande skulle hafva skämtat. Detta var emellertid alldeles icke förhållandet. Hvad jag yttrade var mitt fulla allvar. När jag någon gång tillåter mig att skämta, plägar det dock alltid ligga allvar under skämtet. Den ärade talaren anförde en paragraf ur grundlagen, men tillade derefter, att det å hans sida blott varit ett skämt. Med grundlagen tillåter jag mig deremot aldrig att skämta.

Hvad saken beträffar, anförde jag Herr Statsrådets och Chefens för Civildepartementet egna ord. Han säger: "Mig synes att det sålunda angifna antalet 280 bör kunna höjas till 330, med beräkning hvaraf kommissionslandtmätarnes antal skulle kunna ned-sättas till 106." Detta är hans egna ord till statsrådsprotokollet och jag tillåter mig aldrig i ett anförande till statsrådsprotokollet inlägga annat, än hvad orden oförtydligt angifva. Vidare säger han: "Då emellertid, på det skäl Landtmäteristyrelsen vidare anført, det torde vara af nöden, att utöfver sistnämnda antal några kommissionslandtmätare finnas att tillgå, anser jag mig icke kunna förorda, att antalet kommissionslandtmätare bestämes lägre än till 120." De af Landtmäteristyrelsen anförda skälen äro: "många af de öfver behofvet nu befintliga kommissionslandtmätare vore genom ekonomiska förhållanden så bundna vid de län, inom hvilka de voro stationerade, att de icke kunde för sig emottaga arbeten i andra län eller flytta från ett län till ett annat, hvarföre det för närvarande icke syntes styrelsen rådligt att bestämma kommissionslandtmätarnes antal lägre än till 150." Både Herr Statsrådet och Landtmäteristyrelsen anse således nödigt att, utöfver det af arbetsdagarna betingade antalet, hafva några landtmätare att tillgå i reserv, hvilket antal af den förre uppskattas till fjorton, af den senare till tjugofem. Detta är det enkla sakförhållandet, hvarför jag icke kan frångå den uppfattning jag haft.

Herr Bäckström: Många och stora skäl tala för att landtmätarnes pensionsålder borde sättas till 60 i stället för 65 år. Det torde dock icke kunna förnekas, att de slita mycket ondt och derigenom blir deras arbetstid förkortad. — Vidare hafva de ingen ordinarie lön såsom andra tjänstemän och därför tycker jag det vara särdeles olämpligt att, såsom en talare på elfsborgsbänken nyss gjorde, jemföra dem med kanslist, bokhållare o. s. v. Dessa hafva bestämd lön och kunna i afseende å påkostande arbete aldrig komma i jemförelse med landtmätarna. Trots detta allt och ehuru jag var en ifrig kämpa i Utskottet för att åldern borde sättas till 60 år, ansåg jag och andra med mig, att det vore klokast att bestämma åldern till 65 år, om man ville vinna framgång i Andra Kammaren. Landtmännen inom Utskottet voro, såsom en talare redan omnämnt, ganska ovänligt stämde mot landtmätarna i allmänhet. Enligt deras åsigt skulle landtmäteritaxan vara för hög och landtmätarna på grund deraf kunna förtjena så mycket penningar, att de kunde reda sig utan så stor pension. Händelsen är att landtmäteriförrättningar i allmänhet, åtminstone mindre sådana, blifva ganska dyra för dem, som betala kostnaden utan att lemna någon betydligare behållning åt förrättningsmännen. Om förrättningen avslutas till exempel på en dag, äro resa och andra kostnader för landtmätaren och gode männen så stora, att de alldeles icke blifva feta på kostnadsersättningen, om än den kan tyckas dryg för dem, som få betala den.

I förbigående vill jag likväl, i motsats mot landtmäteridirektören Nordenfelt påstå, att det icke är så illa stäldt med landtmätarna, att de behöfva låta bära sig ut, när de skola verkställa graderingar och dylikt. Så långt har det ännu icke gått, och jag tror icke, att det kommer att göra det framdeles heller.

Emellertid upprepar jag, att det skulle vara mig kärt, om åldern kunde sättas till 60 år, men af det skäl, jag nyss anförde, måste jag för närvarande yrka bifall till Utskottets förslag.

Sedan den om förevarande punkt hållna öfverläggningen härmed slutats, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att derunder yrkats dels bifall till Utskottets i punkten gjorda hemställan, dels, af Herr Nordenfelt, Leonard, bifall till Utskottets hemställan med den ändring beträffande lefnadsårens antal, att detta nedsattes till 60, dels ock, af Friherre Klinckowström, bifall till Utskottets hemställan med nyssnämnda ändring och derjemte med nedsättning af det i mom. a) föreslagna pensionsbelopp från 1,600 kronor till 1,200 kronor.

Härefter gjordes propositioner enligt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till Utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

6 punkten.

Herr Statsrådet von Krusenstjerna: Den af Kongl. Maj:t föreslagna pensionen har af Utskottet nedsatts från 4,000 kronor

*Pension för
kommissions-
landtmätare
m. m.
(Forts.)*

*Pension för
Chefen för
Ottensby stu-
teri Grefve
E. S. A. M
Posse.*

*Pension för
Chefen för
Ottenby stuteri
Grefve*

*V. S. A. M.
Posse.*

(Forts.)

till 3,000 kronor. I detta afseende tillåter jag mig fästa Kammarrens uppmärksamhet derpå, att det af Kongl. Maj:t föreslagna beloppet står i fullkomlig öfverensstämmelse med de allmänna grunder, som gälla för pensioner från allmänna indragningsstaten, afvensom med de pensionsbelopp, som förut blifvit af Riksdagen beviljade åt stuterichefer. Regeln är att pension utgår efter uppnådda 65 lefnads- och 35 tjenstår, då aflöningen är fördelad i lön och tjenstgöringspenningar, med lörens belopp, men i annat fall med åttio procent af aflöningsbeloppet, om lönen öfverstiger 3,000 kronor. Chefen för Ottenby stuteri uppnår detta år en lefnadsålder af 65 år, räknar icke mindre än 48 tjenstår och åtnjuter en kontant lön af 5,000 kronor, deraf 80 procent utgör det af Kongl. Maj:t föreslagna pensionsbeloppet 4,000 kronor. Detta belopp står äfven i full öfverensstämmelse med de pensionsbelopp, Riksdagen förut beviljat åt stuterichefer. Under de sista tjugå åren hafva tre sådana fall förekommit. 1865—66 årens Riksdag beviljade åt Grefve Posses företrädare, Beyer, pension till belopp af 4,000 kronor. Vid 1867 års riksdag beviljades chefen för Strömholms stuteri, Silfverschiöld, en pension af 2,600 kronor med beräkning att han från andra håll komme att uppbära i pension 1,400 kronor, således tillsammans 4,000 kronor. Slutligen beviljade 1881 års Riksdag chefen för Flyinge stuteri Hofstallmästaren von Platen en pension af 4,000 kronor. Dervid är att märka, att då pensionerna åt Beyer och Silfverschiöld beviljades, deras löner utgjorde 4,000 kronor, och icke såsom nu 5,000 kronor, dock med tillägg af åtskilliga naturaförmåner, som af stuteristyrelsen vid en lönereglering på 1870-talet uppskattades till 400 å 500 kronor; således i allt fall ett lägre belopp än den lön, Grefve Posse för närvarande åtnjuter.

Utskottet anför såsom skäl för, att pensionen icke borde sättas till 4,000 kronor, två omständigheter. Den ena är den, att Hofstallmästaren von Platen hade flera tjenstår än Grefve Posse. Den förre räknade nemligen 21 tjenstår, under det den senare såsom stuterichef endast har 18 tjenstår. Hela skillnaden är sålunda tre år. Med afseende härå ber jag att få anmärka, att Silfverschiöld, som år 1867 fick pension, hade varit stuterichef ett år kortare än Grefve Posse. — Det andra skälet är det, att Hofstallmästaren von Platen uppbar 1,000 kronor högre aflöningsförmåner än Grefve Posse. Dermed förhåller det sig så, att löneförmånerna i verkligheten äro desamma, nemligen utom den kontanta lönen bostad, kofoder och vedbrand, den sistnämnda dock vid Ottenby tio famnar mindre än vid Flyinge. Dessa naturaförmåner uppskattades af Hofstallmästaren von Platen till 1,700 kronor, under det Grefve Posse uppskattat dem till 700 kronor.

På grund af hvad jag nu anført, synes det mig icke vara fullt billigt att sätta Grefve Posses pension ägre än hans företrädares.

Friherre von Kræmer: Om den nionde hufvudtiteln är en obehaglig hufvudtitel att tala om, när fråga är om korporationer, är den det ännu mer, när fråga är om pensioner åt enskilda per-

soner och Utskottet deri föreslagit nedsättning. Då jag med full öfvertygelse biträdt det slut, hvartill först afdelningen och sedermera Utskottet i denna punkt kommit, anser jag emellertid min pligt likmätigt att söka försvara detsamma.

Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet har yttrat, att pensionen åt chefen för Flyinge stuteri Hofstallmästaren von Platen bestämdes till 4,000 kronor. Detta är sant; men det lär icke kunna bortresonneras, att Utskottet anfört ett viktigt skäl, hvarför denna pension borde sättas högre än den nu ifrågasvarande, nemligen att Hofstallmästaren von Platen uppar fullt 1,000 kronor högre aflöningsförmåner, än Grefve Posse åtnjuter. Den förre hade i kontant lön 5,000 kronor och i naturaförmåner 1,700 kronor, eller sammanlagdt 6,700 kronor, såsom af bilagorna till nionde hufvudtiteln vid 1881 års riksdag, sid. 17, inhemtas; den senare har i kontant lön 5,000 kronor och i naturaförmåner 577 kronor 68 öre, eller tillhopa 5,577 kronor 68 öre. Någon hänsyn måste väl tagas till dessa olika aflöningsbelopp.

Herr Statsrådet har vidare sagt, att Utskottets skäl, att Hofstallmästaren von Platen hade något öfvervägande antal tjänstår såsom stuterichef mot Grefve Posse, borde så tolkas, att den förre hade 21 år och den senare 18 år. Så är icke alldeles förhållandet, ty visserligen har Grefve Posse 18 år förestått stuteri, men deraf tre år på förordnande, så att han endast 15 år varit *chef* för stuteri.

Saken är icke i och för sig af stor vikt, men här liksom vid vid en föregående punkt är det enligt min åsigt nödvändigt att, såsom vid militära manövrer, taga hänsyn till arrieregardet. Då vi nu kommit att behandla denna hufvudtitel före Medkammaren, skulle det kunna hända att en ännu större nedsättning kommer att ega rum, än Utskottet föreslagit, om denna Kammare icke bifaller Utskottets hemställan.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Friherre von Essen, Fredrik: Jag ber att få fästa Kammarrens uppmärksamhet å några förhållanden med afseende å denna pension, hvilka synas mig vara att beakta. Utskottet säger att Grefve Posse "allt sedan år 1870 varit berättigad till pension och fyllnadspension från Arméns pensionskassa med tillhopa 1,000 kronor;" samt vidare att han "icke uppbure denna pension eller egde deraf komma i åtnjutande, så länge han innehade aflönings- eller pensionsförmåner, uppgående till 3,000 kronor". Det vill med andra ord säga, att så länge den afsedda pensionen icke understiger 3,000 kronor, utan uppgår till detta belopp eller deröfver, förmenas Grefve Posse att få del af den pension, han eljest skulle fått från Arméns pensionskassa. Denna pension delas i den vanliga pensionen, 600 kronor, och fyllnadspension, 400 kronor. Det är förstnämnda belopp eller 600 kronor, som i alla händelser skall utgå, derest den nu ifrågasvarande pensionen icke kommer att uppgå till 3,000 kronor. Jag har här i min hand ett intyg från kassören vid

*Pension för
Chefen för
Ottenby stuteri
Grefve
F. S. A. M.
Posse.
(Forts.)*

*Pension för
Chefen för
Ottenby stu-
teri Grefve
F. S. A. M.*

Arméns pensionskassa, hvilket jag skall be att få uppläsa. Det lyder sålunda:

*Posse.
(Forts.)*

Som Chefen vid Ottenby stuteri, f. d. Ryttmästaren vid Smålands Husarregemente *F. S. A. M. Posse* erhöll afsked från ryttmästarebeställningen vid regt:et den ²⁵/₁₁ 1870, är han enligt vid afskedet gällande nådiga reglementet den ²¹/₁₁ 1865 *icke* berättigad till någon pension af Arméns pensionskassa, om hans pensionsförmåner å allmänna indragningsstaten *uppgå till 3,000* kronor. Understiga dessa pensionsförmåner 3,000 kronor, synes han vara berättigad till 600 kronors pension å pensionskassans egen stat, hvarom dock icke var någon pröfning vid afskedets beviljande, då detta icke skedde efter ansökan.

K. F. Lagergren,

Kassör vid Arméns Pensionskassa.

Det synes mig icke vara rätt handladt att, genom att sätta pensionen till just 3,000 kronor, förmena Grefve Posse att erhålla det belopp, han eljest skulle fått. Hade man haft för afsigt, att han skulle få så litet som möjligt, skulle man visserligen härigenom vinna detta syftemål, men jag föreställer mig att afsigten med pensionens nedsättande väsentligen varit att minska statens utgifter, och då här kan beredas tillfälle att utan ökad statsutgift tilldelas sökanden ett högre pensionsbelopp, kan jag icke finna det vara lämpligt att bestämma beloppet så, att han icke kommer i åtnjutande af detta högre belopp. Jag anser det således vara riktigast, att pensionsbeloppet sättes till en något lägre siffra, än Utskottet föreslagit, och får fördenskull hemställa att Kammaren ville bestämma den ifrågakvarande pensionens belopp till 2,900 kronor.

Friherre von Kræmer: Den siste ärade talaren sade, att genom ett bifall till hans förslag, enligt hvilket 600 kronor skulle utgå från Arméns pensionskassa, icke tillskyndas statsverket någon utgift utöfver de 2,900 kronor, med hvilket belopp pensionen till Grefve Posse i öfrigt skulle utgå. Detta håller dock icke riktigt streck. För upprätthållande af Arméns pensionskassa lemnar, som bekant, staten 900,000 kronor i extra anslag under nionde hufvudtiteln, så att nog utgå äfven de 600 kronorna af statsmedel.

Emellertid skulle jag icke satt mig emot hans förslag, hvarom jag förut talat med honom, och hvilket jag då fann för mig ganska tilltalande, om icke för mig uppstått ett särskildt skäl, då han nyss uppläste det honom tillhandakomna intyget. Det sades nemligen deri, att det "*syntes*" den person, som afgifvit intyget, som om Grefve Posse skulle hafva rätt till dessa 600 kronor, i händelse statspensionen sattes till mindre än 3,000 kronor, men att någon pröfning deraf icke egt rum, och tör frågan sålunda icke vara afgjord. Jag finner att vi skulle göra Grefve Posse en dåligt tjänst, om vi nu satte ned statspensionen till 2,900 kronor, och det sedan vid närmare pröfning måhända visade sig, att han icke det oakadt kunde få de 600 kronorna. Jag tror sålunda, att det är säkrast

att taga de 3,000 kronorna. I Grefve Posses eget intresse yrkar jag sålunda fortfarande bifall till Utskottets förslag.

*Pension för
Chefen för
Ottenby stu-
teri Grefve
F. S. A. M.
Posse.
(Forts.)*

Friherre von Essen, Fredrik: Först och främst ber jag att få nämna, att jag icke var närvarande i Stats-Utskottet, när detta ämne föredrogs, hvarför jag icke i Utskottet kunnat föreslå förändringen, utan måste göra det nu i Kammaren.

För det andra hemställer jag, om det icke kan vara skäl att bifalla mitt förslag äfven med fäst afseende derå, att det sedan tilläfsventyrs och emot förmodan kan visa sig, att Grefve Posse, trots det att pensionen sättes till 2,900, icke eger uppbära ifrågakomna 600 kronor från Arméns pensionskassa. Det är dock flera chancer för att Grefve Posse skall få dessa 600 kronor, om statspensionen bestämmes till 2,900 kronor, än det finnes befarade möjligheter för att han icke skall erhålla detta belopp och sålunda gå i mistning af 100 kronor. På sådan grund fortsätter jag mitt yrkande.

Sedan öfverläggningen angående förevarande punkt härmed slutats, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att derunder yrkats dels bifall till Utskottets i punkten gjorda hemställan, dels ock, af Friherre von Essen, Fredrik, att Utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att pensionsbeloppet nedsattes till 2,900 kronor.

Derefter gjorde Herr Grefven och Talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till Friherre von Essens yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Friherre von Kræmer begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller sjuette punkten i Stats-Utskottets utlåtande N:o 15 A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles punkten med den ändring, att pensionsbeloppet nedsattes till 2,900 kronor.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—38;

Nej—68.

7 punkten.

Bifölles.

8 punkten.

Lades till handlingarna.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

9—12 punkterna.

Biföllos.

13 punkten.

*Personligt
lönetillskott
åt Labora-
torn R. A. A.
Tigerstedt.*

Herr Statsrådet Hammarskjöld: En laboratorstjenst vid Karolinska institutet kan icke beklädas af någon annan än den, som aflagt fullständiga medicinska examina, och bland dem, som detta gjort, kan icke någon annan vara tjenlig att sköta befattningen än den, som har framstående medicinska kunskaper och derjemte framstående begåfning. Den lön, som en sådan person under nuvarande förhållanden får, är 3,000 kronor; men en person med framstående begåfning och framstående medicinska kunskaper kan, utan all fråga, lätt förtjena betydligt mera än den aflöning, som sålunda för närvarande lemnas honom. Om han likväl åtager sig en sådan befattning, måste det vara af stort vetenskapligt intresse. Han offerar sin personliga ekonomiska fördel för vetenskapens skull. Men benägenheten och möjligheten att underkasta sig sådana offer hafva en gräns. När en ung man bildar familj och har denna att underhålla, får han pligter, icke blott mot vetenskapen, utan äfven mot familjen och måste tillse, att han icke ställer sin ekonomi så, att familjen kommer i nöd. Med 3,000 kronor kan uppenbarligen icke en läkare underhålla en familj i Stockholm, framför allt när, såsom fallet vanligen är och särskildt med doktor Tigerstedt, han nödgats under sina medicinska studier sätta sig i betydliga skulder. Vill man verkligen behålla en sådan framstående man, som doktor Tigerstedt är, på den plats, han nu har, måste man bereda honom bättre ekonomiska vilkor. Kongl. Maj:t har i detta afseende, i enlighet med hvad Karolinska institutets lärarekollegium begärt, föreslagit ett *personligt* lönetillägg för Tigerstedt af 1,500 kronor. Hade lärarekollegiet begärt, att *laboratorlönen* skulle höjas med 1,500 kronor, så skulle jag, för min del, icke hyst någon betänklighet att tillstyrka Konungen att göra proposition derom. Hade en *sådan* proposition gjorts, skulle den naturligtvis stått på åttonde hufvudtiteln. Nu har emellertid icke lärarekollegiet begärt annat än ett *personligt* lönetillägg för Tigerstedt, som sålunda skulle upphöra, i och med det Tigerstedt upphör att vara laboratorsbefattningens innehafvare. Ett sådant personligt lönetillägg har, så vidt

jag vet, hittills i statsverkspropositionerna utan undantag satts på nionde hufvudtiteln, och äfven af Riksdagen uppförts på samma hufvudtitel. Det sista, mig veterliga fall var, då Professor Josephson tillerkändes ett personligt lönetillägg af 500 kronor. Detta uppfördes af Kongl. Maj:t på nionde hufvudtiteln och likaledes af Riksdagen på samma hufvudtitel. Jag kan icke erinra mig något exempel, då personligt lönetillägg behandlats på annat sätt. Alldeles uppenbart är det emellertid att för mig, med det intresse jag har att tillvarataga, det är temligen likgiltigt, om detta personliga lönetillägg sättes på den ena eller andra hufvudtiteln. Det är en sak, som rör uppställningen af budgeten, med hvilken jag icke egentligen har något att göra. Det synes mig vara riktigt, att, om Riksdagen anser den nuvarande uppställningen af budgeten, sådan den af ålder varit, böra ändras, framställning derom göres hos Kongl. Maj:t, på det man icke må behöfva riksdag efter riksdag diskutera, huruvida anslag, som af ålder stått på en viss hufvudtitel, fortfarande böra stå der. För mig kan anslaget allt för gerna stå på åttonde hufvudtiteln, ehuru då den oegentligheten skulle uppstå, att vi på denna hufvudtitel skulle få tre slags anslag: fasta, extra och indragningsanslag, hvilka sistnämnda upphöra med den persons tjänstetid för hvilken de äro gifna.

Hvad summan som Kongl. Maj:t begärt — 1,500 kronor — angår, anser Stats-Utskottet den vara för stor och menar att Tigerstedt är väl aflönad med den aflöning han har af 3,000 kronor. Jag tror mig redan hafva visat, att detta icke kan sägas vara förhållandet. Utskottet har äfven ansett att Tigerstedt skulle kunna förtjena på praktik. Detta är dock icke möjligt, så vida Tigerstedt skall sköta sin tjänst, ty denna för med sig, att han i regel bör vara på tjänsterummet från 10 till 3 eller den tid då läkare i Stockholm i allmänhet hafva sin praktik. Derjemte är han ofta tvungen att äfven på eftermiddagen vara uppe på laboratoriet, hvarförutom han skall sköta sina egna studier. Jag tror för öfrigt icke att det är ett förståndigt sätt att gå tillväga, att när man har en lärare, hvars uppgift det är att egna sig åt den teoretiska sidan af medicinen, tvinga denne att skaffa sig biförtjenst genom praktik. Det brukar hafva till följd att hans intresse ledes åt annat håll än det, hvaråt det egentligen borde egnas. Jag tror därför att denna utväg icke är lämplig.

Innan jag afstår från ordet, ber jag att få fästa uppmärksamheten på ännu en omständighet. Det börjar blifva allt mera svårt att kunna få lärare till de teoretiska platserna inom de medicinska läroanstalterna. Hvad är väl anledningen härtill? Jo, den att den praktiska banan för en begåfvad man lemnar mycket bättre utsigter. Derfor äro för närvarande icke mindre än en ordinarie och två extra ordinarie teoretiska professioner vid Karolinska institutet otillsatta. Under det institutet gång på gång hos Kongl. Maj:t begär att med ledighetens anslående måtte få anstå, emedan kompetente sökande icke finnas eller vilja anmäla sig, under det detta sker, säger jag, uppehållas dessa platser genom biträde af mer eller mindre opröfvade män, kanske af medicine kandidater,

*Personligt
lönetillskott
åt Labora-
torn R. A. A.
Tigerstedt.
(Forts.)*

som ännu ej slutat sin medicinska kurs. På samma sätt förhåller sig med en extra ordinarie professur vid Upsala universitet och med två läraretjänster vid Lunds universitet. Under sådana tilltagande svårigheter att få lärare till de medicinska platserna blir det nödvändigt, att när en duglig lärare erhållits, se till att han icke tvingas att afgå. Af dessa skäl ber jag få lägga Kammaren på hjertat att Doktor Tigerstedt måtte få det lönetillskott, som af Kongl. Maj:t föreslagits.

Friherre von Kræmer: Trots allt hvad Herr Statsrådet Hammarskjöld här anfört, torde väl ändå kunna vara mycket fråga om det är riktigt att på nionde hufvudtiteln, som afser pensioner, upptaga ett sådant personligt tillägg i ett anslag, som tillhör en annan hufvudtitel och i detta fall den åttonde. Såsom den ärade talaren sagt, har dock vid föregående tillfällen så skett; men detta har endast varit fallet, då det varit fråga om oersättlige personer, såsom t. ex. den berömde kompositören Josephson, hvilken på sin plats såsom director musices vid Upsala akademi var oersättlig, till dess döden tvingade att med annan person ersätta honom. Att man för sådant fall gjorde ett undantag från regeln, derom torde intet vara att säga. Nästan samma förhållande var det med anslaget till Doktor Nathorst i fjor. Det var en person som var specialist i sin vetenskap, den paleontologiska vetenskapen, som handlar om fossilier från urtiden eller förstenede djur- och växtlemningar derifrån. Han var fullkomlig specialist i denna sak, och därför beviljade Riksdagen med full rätt detta undantag för honom. Förhållandet synes mig icke vara alldeles detsamma nu. Jag känner icke Doktor Tigerstedt, men jag antager, att han är ofantligt skicklig i sitt fack. Man kan väl dock icke säga, att en laboratorstjänst är af den beskaffenhet att en viss utöfvare af densamma icke kan ersättas. Icke heller kan jag tro att å åttonde hufvudtiteln, der enligt min åsigt detta anslag borde hafva sin plats, derigenom den oegentligheten skulle uppstå, att vi der finge fasta, extra och indragningsanslag, ty intet är väl enklare än att öfverföra anslaget till det embetsverk personen tillhör. Då dertill kommer att Tigerstedt nu har en inkomst af 3,000 kronor, anser jag mig med godt samvete kunna yrka bifall till Utskottets förslag.

Friherre De Geer af Finspång: Med åberopande af den utredning, som Herr Statsrådet Hammarskjöld lemnat, får jag härmed anhålla om proposition på bifall till Kongl. Maj:ts förslag i denna punkt. Den uppkastade frågan, om det är rättast att uppföra detta anslag på nionde eller åttonde hufvudtiteln, förefaller mig här vara af ingen betydelse, då Stats-Utskottet nu föreslagit att det skulle uppföras på nionde hufvudtiteln. Hvad åter angår frågan, huruvida ifrågavarande person skulle vara oersättlig, hvilket den siste talaren ansåg icke vara förhållandet, så får jag nämna att, efter hvad jag har mig bekant om svårigheten att få denna

plats tillfredsställande besatt, han verkligen kan anses vara så godt som oersättlig.

Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

*Personligt
lönetillskott
åt Labora-
torn R. A. A.
Tigerstedt.
(Forts.)*

Friherre af Ugglas: Jag begärde ordet egentligen i anledning af Friherre von Kræmers förslag, huru man rätteligen borde uppföra detta anslag. Han sade att intet vore lättare än att embetsverkets anslag höjdes med ett motsvarande belopp. Detta låter sig dock icke göra. Vill Riksdagen öka laborators-lönen, kan Riksdagen allt för väl öka anslaget på embetsverket, men vill man gifva en *personlig lönetillökning* har det sig svårt att göra så; ty det måste då ju blifva ett extra anslag, som skulle årligen törnyas, och då torde en person som den nu ifrågavarande icke känna sig tillfredsstäld, när han måste hafva någon slags trygghet för sin framtid, innan han vill binda sig. Jag tror således, att ehuru man kan göra anmärkningar mot detta anslags uppförande på nionde hufvudtiteln, man svårligen kan gifva det en lämpligare plats på annat håll. Hade Utskottet haft någon anmärkning mot anslagets uppförande å sistnämnda hufvudtitel, hade det dessutom varit Utskottets både rätt och pligt att föreslå anslagets uppförande på annan hufvudtitel.

Hvad ifrågavarande person likasom arfvodet till honom beträffar, tror jag att det är fullkomligt utredt, att mannen är väl kvalificerad för ifrågavarande befattning, och denna årliga tillökning af 1,500 kronor kan då väl icke anses obehöffig.

Jag anhåller om bifall till den Kongl. propositionen.

Friherre von Kræmer: Friherre af Ugglas har ofantligt rätt i den af honom gjorda anmärkningen, att ett personligt lönetillägg icke kan uppföras genom påökning af ett embetsverks stat. Men för mig ställer det sig temligen likgiltigt, om Doktor Tigerstedt får ett personligt lönetillägg eller om med detsamma belopp en tillökning sker i laboratorslönen; ty om han nu får detta lönetillägg och sedermera från tjensten afgår, antager jag, att ingen hans efterträdare i tjensten kommer att nöja sig med ett ringare belopp, och då blir det i allt fall ett lönetillägg till laboratorslönen, som lika gerna kan göras först som sist.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad Utskottet i förevarande punkt hemställt och sedan derpå att Kam-maren, med afslag å Utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

14 och 15 punkterna.

Biföllos.

Pension för
Regements-
kommissarien
J. A. Lager-
gren.

16 punkten.

Herr Statsrådet Ryding: För militära embets- och tjänstemäns pensionering är det föreskrifvet såsom vilkor för pensions åtnjutande att hafva tjänat i 30 år och, hvad lefnadsåren angår, hafva uppnått en ålder af mellan 50 år och 65 år, olika allt efter olika tjänster. Regementskommissarien Lagergren har nu tjänat i icke mindre än 49 års tid, hvarunder han tjänat upp sig från underofficer till kapten samt till regementskommissarie vid Hallands infanteribataljon. Han har under sin långa tjänstetid städse på ett förtjänstfullt sätt skött sina åligganden och således gjort sig förtjent af pensions erhållande.

Hvad pensionens storlek angår, har vid 1877 års riksdag fattats bestämmelse om att pensionen skulle utgå med arfvodets eller lörens hela belopp, om detta uppginge till 1,000 kronor, men om det öfverskrede 1,200 kronor och till och med 6,000, skulle pensionen utgå med allenast 80 procent af aflöningen. Då nu förhållandet är, att Kapten Lagergren åtnjutit 1,500 kronor såsom förordnad att bestrida regementskommissariebefattningen vid Hallands infanteribataljon, har, med stöd af gällande pensionsbestämmelser, Kongl. Maj:t för honom begärt en pension på indragningsstat, motsvarande 80 procent af det belopp, han sålunda åtnjutit. Dessa 1,200 kronor har likväl Stats-Utskottet önskat nedsätta till 1,000 kronor; men då jag icke finner några skäl till denna nedsättning, hemställer jag om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Falk, Helmer: Jag ber till alla delar få instämma i Herr Statsrådet och Chefens för Landtförsvarsdepartementet anhållan om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Den ringa summa af 1,200 kronor, som Kongl. Maj:t begärt, har Stats-Utskottet nedprutat till 1,000 kronor; och motivet dertill skulle vara att Regementskommissarien Lagergren innehaft sin anställning endast på förordnande. Om pensionen i och för sig är rättvis och billig, kan väl denna omständighet dock icke verka till ändring häri. Det är ju icke Regementskommissarien Lagergrens fel att den af honom bestridda tjänsten skötts på förordnande.

Kapten Lagergren har nu, såsom Herr Statsrådet Ryding erinrade, tjänat staten i nära 50 år och städse skött sin tjänst på ett utmärkt sätt; och äfven jag kan vitsorda detsamma, ty han har stått under mitt befäl under den tid jag var Chef för Hallands infanteribataljon och jag kan intyga, att han med stor pligt-trogenhet och ordning skött alla sina åligganden.

Då denne man nu är 65 år gammal, har tjänat staten väl i nära 50 år och hans ekonomiska omständigheter varit sådana, att han icke kunnat samla något för ålderdomens dagar, hemställer jag, att Kammaren ville behjerta den gamle mannens ställning och bifalla det ringa anslag, som Kongl. Maj:t i detta afseende begärt.

Jag får således anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Friherre von Kræmer: Då man här förebrått Stats-Utskottet att det icke haft något skäl för tillstyrkande af nedsättning i det

af Kongl. Maj:t begärda beloppet, skall jag bedja få anföra det skäl, som för Utskottet i detta hänseende varit afgörande, nemligen att i denna samma Kongl. proposition förekommo 2 personer, för hvilka pension blifvit begärd; och den nu förevarande personen skulle få densamma vid 65 års ålder och efter 26 tjensteår. Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet har sjelf sagt, att, om han åtnjutit lön på stat, han skulle i pension hafva erhållit ett belopp, motsvarande 80 procent af lönen; men nu *har* han icke åtnjutit sådan lön. Emellertid skulle den andra personen få sin pension vid 71 års ålder och efter 52 tjensteår. Det har derfor förekommit Stats-Utskottet som om den senare personen vore något mera meriterad att få något mera än den förre; och det var denna jämförelse dem emellan, som för Stats-Utskottet var bestämmande.

*Pension för
Regements-
kommissarien
J. A. Lager-
gren.
(Forts.)*

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Statsrådet Ryding: Jag ber få upplysa Kammaren om att Regementskommissarien Lagergren tjänat Kongl. Maj:t allt sedan den 17 Februari 1836, således under 49 år och 2 månaders tid.

Herr Casparsson: Om jag icke reserverat mig emot denna och åtskilliga andra punkter af Stats-Utskottets förevarande utlåtande, kommer det sig deraf, att det nästan är en omöjlighet att följa med alla arbeten inom Utskottet och på samma gång hinna att reservera sig emot alla de inadvartenser, hvartill Stats-Utskottet, särskildt på denna hufvudtitel, gör sig skyldigt.

Hvad förevarande punkt beträffar måste jag bekänna, att jag icke kan billiga den nedsättning, som här föreslagits. Stats-Utskottet har likväl förut tillämpat principen att bevilja 80 procent af lönen i pension, till exempel i fråga om vaktknektar; men här, när nu Kongl. Maj:t begär 80 procent, har Utskottet föreslagit en nedsättning i detta belopp.

Det är af denna orsak, som jag icke kan annat än instämma i det förslag, Kongl. Maj:t här har framställt.

Sedan öfverläggningen om förevarande punkt ansetts härmed slutad, gjordes enligt de framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad Utskottet hemställt och vidare derpå att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan i hvad den skilde sig från Kongl. Maj:ts framställning i ämnet, skulle bifalla denna framställning utan förändring; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

17 punkten.

Bifölls.

18 punkten.

Herr Statsrådet Hammar skjöld: Stats-Utskottet har, med erkännande af Majoren Björkmans stora förtjenster såsom föreståndare för den Tekniska skolan i Stockholm, föreslagit en pen-

*Pension åt
Föreståndaren
för Tekniska
skolan i
Stockholm J.
A. G. Björk-
man.*

*Pension åt
Föreståndaren
för Tekniska skolan i
Stockholm J.
A. G. Björkman.
(Forts.)*

sion för honom af 4,000 kronor och sålunda nedsatt det af Kongl. Maj:t äskade beloppet med 800 kronor. Utskottet har såsom skäl härför anfört, att, då man i allmänhet följt den grundsats att pension skulle bestämmas till samma belopp som lönen, men lönen i detta fall icke vore mer än 4,000 kronor, pensionen, som här är i fråga, icke heller borde stiga till högre belopp än detta.

Jag erkänner, att det skäl, som Stats-Utskottet sålunda anfört, låter höra sig. Men jag har likväl trott, att i afseende på Majoren Björkman åtskilliga skäl kunde tala för att för honom den äldre grundsatsen af 80 procent af aflöningen kunde komma till tillämpning.

Major Björkman lemnade den militära banan af intresse för slöjden, må hända, såsom han sjelf anser, dermed offrande en fördelaktigare framtid; och uti det kall, hvaråt han sedan egnat sig, har han, såsom allmänt erkänts, verkat på ett synnerligen nyttigt och gagnande sätt. Han har hvarken sparat krafter eller möda vid skötandet af sin ansträngande befattning. En mycket stor och svår omorganisation af slöjdskolan har egt rum under hans ledning, och derutinnan har han nedlagt icke ringa förtjenster. Derjemte har skötandet af denna läroanstalt i jemförelse med andra sådana varit synnerligen svårt. Den har nemligen icke blott varit en läroanstalt, der undervisning lemnats, såsom i de vanliga slöjdskolorna, under förmiddagen och någon del af eftermiddagen, utan den har på samma gång varit en afton- och söndagsskola. Slöjdskolan är vidare derjemte en teknisk skola för qvinliga lärjungar, en byggnads-yrkesskola, en högre konst-industriell skola etc. etc.; och allt detta skall sammanhållas, alla dessa olika slag af undervisning ordnas. Slutligen har Major Björkman haft ett synnerligen stort antal lärjungar att hålla reda på. Till allt detta har fordrats mer än vanligt arbete, mer än vanliga krafter; och att å pensionen för den man, som haft en så pröfvande och svår befattning, icke skulle tillämpas de strängaste lagliga grunder har icke synts obilligt. Det är därför som jag tillstyrker det af Kongl. Maj:t begärda beloppet, beräknadt efter den gamla grundsatsen om 80 procents pension af hela aflöningen, således af både lön och tjänstgöringspenningar, hvarigenom pensionen skulle blifva 4,800 kronor.

Herr vice Talmannen: Då jag i en annan verksamhet än den officiella, som Majoren Björkman innehått, samarbetat med honom och varit i tillfälle att se det oegennyttiga arbete och det nit, han med så mycken framgång utvecklat till det allmännas bästa, kan jag icke underlåta att säga några ord till förmån för Kongl. Maj:ts förevarande proposition.

Det synes mig, som om, på sätt den föregående ärade talaren också yttrade, Majoren Björkmans verksamhet i afseende på den tekniska skolans ordnande skulle vara af den beskaffenhet, att den väl tilläte ett undantag från den regel, som på senare tider etablerats och enligt hvilken pensionen skulle nedsättas från 4,800 kronor till 4,000 kronor. 4,800 kronor är i allt fall icke mer än 80 pro-

cent af den lön jemte tjenstgöringspenningar, som Majoren Björkman uppburit, och öfverensstämmer sålunda med den äldre grunden för pensions erhållande.

Jag får således yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt.

*Pension åt
Föreståndaren
för Tekniska skolan i
Stockholm. J.
A. G. Björkman.*

(Forts.)

Herr Adelsköld: Jag vill yttra mig mycket kort och endast inskränka mig till att på grund af hvad de föregående talarne anfört yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Bergström: Äfven jag skall inskränka mig till att instämma i hvad Herr vice Talmannen yttrade i syfte att Kongl. Maj:ts proposition måtte af Kammaren bifallas.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes propositioner, först på bifall till hvad Utskottet i förevarande punkt hemställt och sedan derpå att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

19 och 20 punkterna.

Biföllos.

21 punkten.

Grefve Falkenberg: Såsom jag i min motion anfört, är verklig nöd här för handen. Nyligen har på konkursauktion den aflidnes lilla bo blifvit försäldt. Regementsintendenten Wetterström var en särdeles driftig, arbetsam och pligtrogen man.

*Ifrågasatt
pension för
Regements-
intendenten
M. H. Wet-
terströms
enka.*

Ett skäl, som ytterligare talar för bifall till motionen, är den omständighet, att Wetterström redan hade fyllt 60 år, då den nya Enke- och pupillkassan bildades år 1883, i hvilken han sålunda, enligt gällande reglemente, icke kunde få inträda.

Jag yrkar bifall till motionen.

Herr Bennich: Jag står icke i något förhållande till den familj, hvarom här är fråga; men jag har från den hembygd, som var gemensam för den aflidne och mig, fått de mest fullständiga upplysningar om att han icke allenast i sin tjenstgöring var en ytterst aktningsvärd och pligtrogen man utan också för sin ort synnerligen verksam och gagnande. Han har nedlagt stora medborgerliga förtjenster inom den trakt der han verkade, hvarför han ock der var allmänt värderad.

Jag tror, att äfven sådana egenskaper bruka tillvinna sig Riksdagens uppmärksamhet i dylika fall, och får därför värdsamt hemställa om bifall till motionen.

Friherre von Kræmer: I sådana här ledsamma fall kunna vanligen flera talande skäl anföras; men jag hemställer dock till

*Ifrågasatt
pension för
Regements-
intendenten
M. H. Wet-
terströms
enka.
(Forts.)*

Kammaren, huruvida icke Utskottet handlat rätt i att nu såsom vid nästan alla föregående dylika fall konsekvent stänga dörren för dessa enskilda framställningar angående pension, allra helst om denna icke skulle utgå direkt till tjänstemännen utan till deras enkor och barn.

Om man öppnade dörren för dessa framställningar, kunde man emotse en verklig flod af ansökningar utaf dylik art. Att få bifall till dem alla torde vara mycket svårt, och man riskerade då må hända, att äfven Kongl. Maj:ts framställningar angående pensioner åt enkor komme att afslås, i stället att det nu börjat blifva fast praxis, att enkepensioner af Kongl. Maj:t å 9:de hufvudtiteln föreslagna bifallas, om ock efter något motstånd.

Jag ber dessutom att få påpeka, att i motionen säges, att Wetterström saknat medel till inbetalning uti Arméns enke- och pupillkassa.

Han har sålunda försummat att på det sätt, som står hvar och en fritt, skaffa sin enka pension från enke- och pupillkassan. Huruvida han dertill verkligen saknat medel, kunna vi icke granska.

Det har vidare anförts, att Wetterström efterlemnade 2 oförsörjda döttrar, men han har också en på kontor anställd son och 2 gifta döttrar.

Nog synes det mig således som om många gånger frågor om pension förekommit och afslagits, der omständigheterna varit vida mer ömmande än här.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen angående denna punkt härmed slutats, gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad Utskottet hemställt och vidare derpå att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, skulle bifalla den i ämnet väckta motionen, hvarefter propositionen på bifall till Utskottets hemställan förnyades och förklarades vara med öfvervägande ja besvarad.

22 och 33 punkterna.

Biföllos.

*Om ändring
af pensions-
reglementet
för betjening-
en vid sta-
tens jern-
vägstrafik.*

24 punkten.

Herr Adelsköld: Jag ber att få hembära till Stats-Utskottet icke blott min utan äfven de tjänstemannaklassers vid statens jernvägar, hvilkas väl och ve saken rör, upprigtiga tacksamhet för den välvilja som kommit min motion till del. Helst skulle jag visserligen sett, att Utskottet, sedan erfarenheten visat, att de tjänstemannaklasser, som här äro i fråga, nemligen tåg- och banbevakningspersonalen vid statens jernvägar, till följd af sin tjänstgörings beskaffenhet icke annat än undantagsvis kunna komma i tillfälle att erhålla full pension, emedan de vanligen måste lämna

sin tjänst, innan den nuvarande pensionsåldern uppnås — att, säger jag, Utskottet ansett sig kunna tillstyrka bifall till motionen i dess helhet. Då så emellertid icke skett, får jag under förutsättning och förhoppning, att Kongl. Maj:t, när frågan förekommer till behandling, åt den samma egnar all den uppmärksamhet som den behjertansvärda saken verkligen förtjenar, för min del vördsam samt hemställa, att Kammaren måtte för sin del godkänna Stats-Utskottets förslag.

Om ändring af pensionsreglementet för betjeningen vid statens jernvägstrafik.
(Forts.)

Öfverläggningen angående förevarande punkt förklarades härmed slutad, och Utskottets deri gjorda hemställan bifölls.

25 punkten.

Bifölls.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 15 och 18 innevarande April bordlagda utlåtande N:o 30, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition och väckt enskild motion angående vissa eftergifter i fråga om det åt Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag af staten beviljade låneunderstöd å 2,000,000 kronor.

Eftergifter i fråga om ett statslån åt Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag.

Herr Montgomery-Cederhielm: De talrika delegarne i Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag äro regeringen djupt tacksamma för det understöd, som deras framställning till regeringen vunnit, i det densamma föranlett den Kongl. Maj:ts proposition, hvaröfver Stats-Utskottets utlåtande nu föreligger. Det synes af den Kongl. propositionen, att regeringen verkligen behjertat den svåra och brydsamma ställning, hvori bolaget kommit, och sökt att i sin mån befrämja en god utgång af saken. Ehuru icke Stats-Utskottet velat gå så långt, som i Kongl. Maj:ts proposition är föreslaget, så är det endast rätt att säga, att Utskottet likväl beaktat de förhållanden, som här äro uppgifna, och Utskottet har för sin del framställt ett förslag, hvarigenom åtminstone i någon mån en förbättring kunde inträda i afseende på de vilkor, som delegarne förpligtat sig till. Sjelf är jag allt för gammal stats-utskottsledamot för att icke veta, huru svårt det i Utskottet är att få ett kontrakt eller de vilkor, som i ett kontrakt äro uppgjorda, ändrade. Jag skall därför nu icke heller yrka på något sådant, men jag ber att mot det förslag, som Utskottet afgifvit, få göra en anmärkning och framställa en begäran.

Den anmärkning, som jag ber att få göra, är att det synes mig något hårdt mot bolaget, att Utskottet i allmänhet ställt detta stora sjösänkingsföretag i paritet med dem, som understödjas med odlingslån. Det är likväl något helt annat detta dyrbara, stora företag än ett vanligt odlingsföretag. Jag vill endast fästa uppmärksamheten på den lilla omständigheten att i kostnader, som för sjelfva odlingen äro helt och hållet främmande, det vill säga

Eftergifter i fråga om ett statslån åt Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag.
(Forts.)

för bibehållande af sju fots segeldjup i Hjelmaren, ombyggnad af Hjelmare kanal samt för ny tillbyggnad af åtskilliga hamnar vid Hjelmarens stränder, för sådana arbeten åtgår mer än hälften af det statslån, som för företaget blifvit beviljadt. Det torde icke kunna visas något dylikt förhållande i afseende på ett annat verkligt odlingsföretag, att nemligen mer än hälften af den beräknade kostnaden åtgår till för det egentliga ändamålet främmande kostnader. Detta var den anmärkning jag ville göra.

Hvad min begäran angår, var den endast att, då Utskottet föreslagit, att bolaget skulle erhålla 5 års anstånd med räntans erläggande, hvarefter å det genom tillägg till kapitalet af upplupna räntor uppkomna beloppet skall erläggas vid slutet af hvardera året 1891, 1892 och 1893 fyra och en half procent årlig ränta, samt vid slutet af 1894 och följande år åtta procent annuitet, — jag ville då endast anhålla, att Kammaren med bifall till den här föreslagna tre års friheten från kapitalafbetalningar ville utsträcka denna frihet till inalles fem år, så att beslutet sålunda komme att lyda: — "vid slutet af hvardera året 1891, 1892, 1893, 1894 och 1895 fyra och en half procent årlig ränta, samt vid slutet af år 1896" o. s. v. Anledningen, hvarför jag vågar framställa detta förslag, är, att enligt den finansplan, som i bolaget blifvit uppgjord, skulle på dessa tio år, med fem års ränteanstånd och 5 års frihet från kapitalafbetalningar, bolagets skuld vara betald utom skulden till staten. Detta skulle kunna ske med bibehållande af den uttaxering, som der är föreslagen, nemligen omkring sex kronor per vinstref eller, för att uttrycka mig begripligt, per tunnland; det är icke fullt exakt, men dock i det närmaste riktigt. Efter dessa tio år skulle af bolagets hela, för utförande af företaget åtagna skuld, som i denna stund uppgår till öfver tre millioner, under förutsättning att en afbetalning sker af omkring 100,000 kronor årligen, återstå hvad som af staten blifvit beviljadt såsom lån eller omkring 2 millioner jemte derå upplupen ränta under de föreslagna fem åren eller 450,000 kronor, det vill säga: bolagets hela skuld skulle efter de tio årens förlopp utgöra 2,450,000 kronor. Detta är anledningen, hvarför jag vågar anhålla, att Kammaren måtte utsträcka amorteringstiden genom att med två år förlänga den tid, hvarunder frihet från kapitalafbetalning åtnjutes.

Mitt förslag i dess helhet lyder sålunda: "att Kongl. Maj:ts förevarande proposition och Herr Folke Anderssons motion må på det sätt af Riksdagen bifallas, att Riksdagen dels, för tiden från och med år 1886, nedsätter räntan å det Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag beviljade lån å 2,000,000 kronor till fyra och en half procent för år och dels medgifver, att bolaget må erhålla anstånd med denna räntas erläggande för åren 1886—1890 sålunda, att efter dessa års förlopp den för desamma upplupna ränta lägges till den beviljade lånesumman, hvarefter å det sålunda uppkommande beloppet skall erläggas, vid slutet af hvardera året 1891, 1892, 1893, 1894 och 1895 fyra och en half procent årlig ränta samt vid slutet af år 1896 och följande år, tills lånet blifvit slutbetaldt, en annuitet af åtta

procent, deraf fyra och en half procent beräknas som ränta å *Eftergiffter i fråga om ett statslån åt Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag.* oguldna beloppet och återstoden utgör kapitalafbetalning. (Forts.)

Jag ber att få fästa uppmärksamheten på att genom ett sådant uppskof med kapitalafbetalning af ytterligare två år lider icke staten någon förlust, emedan den hela tiden erhåller sin betingade ränta, nemligen 4 $\frac{1}{2}$ procent å hela sin fordran. Sålunda kan man icke säga, att det skulle vara någon förlust för staten, om man icke möjligen föreställer sig, att staten skulle vilja hafva dessa penningar lediga för att ingå i något nytt företag. Detta torde emellertid icke kunna förutsättas, och jag får således fästa Herrarnes uppmärksamhet på, att man icke såsom någon uppoffring från statens sida kan beteckna den här föreslagna åtgärden.

Jag anhåller om bifall till mitt förslag.

Grefve Sparre: Då den föregående talarens yrkande så litet skiljer sig från Stats-Utskottets förslag, att han endast önskar utsträcka tiden, då endast ränta erlägges, med två år, vill jag inskränka mig till att säga, att jag anser denna förändring synnerligen fördelaktig för bolagsmännen i företaget, och på samma gång att den icke innebär för staten någon uppoffring, då staten under denna tid erhåller full ränta på sina penningar. Något yrkande i detta afseende framställdes icke i Utskottet; om så skett, är jag öfvertygad, att Utskottet gerna gått in derpå.

Medan jag har ordet, önskar jag dock att få bemöta den anmärkning, som den förste ärade talaren gjorde. Han ansåg det vara hårdt, att detta lån ställdes i paritet med odlingslån. Jag tror för min del, att detta ej kan anses såsom hårdt. Jag tror, att ehuru Utskottet föreslagit vilkor för lånet, som innebära en väsentligt mindre uppoffring för staten, innebära de dock på samma gång en synnerlig fördel för bolaget, ja, större än Kongl. Maj:ts förslag, emedan lånebeloppets fördelning till återbetalning är fördelaktigare för bolaget än enligt Kongl. Maj:ts förslag. Detta framgår klart af den på 13:de sidan i betänkandet förekommande tabellen, som utvisar de belopp, som bolagsmännen årligen skulle utgöra. Enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle bolaget vara fritt från räntans erläggande de 5 första åren, enligt Utskottets förslag likaså; betalningen af dessa årens ränta skulle, enligt Utskottets förslag, uppskjutas. Efter de fem årens förlopp skulle, enligt Kongl. Maj:ts förslag, 160,000 kronor årligen utgå, men enligt Utskottets förslag skulle detta belopp endast uppgå till 110,250 kronor. Efter denna tid, enligt Kongl. Maj:ts förslag, en annuitet af 160,000 kronor, men enligt Utskottet 36,000 kronor högre eller 196,000 kronor. Utan olägenhet torde denna högre annuitet då kunna gäldas. Hufvudsaken är att under den tid, då delegarne ej kunna draga någon nytta af den nedlagda kostnaden, och inkomsterna till följd deraf varit ringa, annuiteterna ej uppgå till för högt belopp. Men sedan den tiden är öfverstånden, anser jag att bolaget både kan och bör återbetala till staten hvad i lån det erhållit. Jag tror därför, att enligt Utskottets förslag äro lånevilkoren fördelaktigare för delegarne än enligt Kongl. Maj:ts förslag, ehuru statens uppoffring

Eftergifter i fråga om ett statslån åt Hjelmarens och Qvismanens sjösänkingsbolag. är betydligt mindre, isynnerhet om Kammaren går in på att förlänga den tid, då endast ränta, men ej amortering erlægges, såsom den föregående talaren påyrkat.

Jag hemställer därför om bifall till Herr Montgomery-Cederhielms förslag.

(Forts.)

Herr Bergström: Äfven jag för min del ber att få tillstyrka bifall till det ändringsförslag, som af Herr Montgomery-Cederhielm blifvit framställt. Såsom den siste ärade talaren anmärkte, lider icke staten någon skada derigenom, men deremot ländrar förslaget det hjälpbehöfvande bolaget till väsentlig fördel. Till och med Stats-Utskottet har i sitt betänkande, då Utskottet motiverar, hvad i dess hemställan föreligger, sagt, att det är för staten likgiltigt, om amorteringen af det ifrågavarande lånet inträder några år förr eller senare. Nåväl, det är icke annat Herr Montgomery-Cederhielm begärt, än att amorteringen af detta lån icke skall inträda, såsom Stats-Utskottet föreslagit, redan 1894, utan först 1896, och att sålunda bolaget må endast hafva att betala 4 $\frac{1}{2}$ procent ränta under år 1894 och 1895. Det är med tillfredsställelse jag erfarit att alla, som haft befattning med denna sak, erkänna, att bolaget är i behof af hjälp och understöd, och när så är förhållandet, är det skäl att lemna detta understöd så fullständigt som möjligt kan ske utan åsidosättande af det berättigade afseende, som bör fästas på Statens fördelar. Jag har i mitt embetsutlåtande uttalat den rårågan, att, om icke hjälp bringas, komma egare och små hemmansdelar, som icke mäktat bära de utgifter, som komma att drabba dem under närmast kommande år, att gå ifrån hus och hem. Jag vet att denna Kammarer ömmar för de smås och för de ringas betryck, och därför är jag fullkomligt öfvertygad, att Kammaren bifaller Herr Montgomery-Cederhielms förslag.

Friherre Hamilton: Det kan möjligen förefinnas någon tvekan, huruvida bolaget handlat särdeles klokt, när det inlåtit sig på ett företag, hvartill det saknat väsentligen erforderliga medel. Men man måste komma i håg, att vid ett så stort företag är det icke lätt att bedöma den blifvande kostnaden, i synnerhet när bolaget måste ikläda sig förbindelse att icke omöjliggöra segelfarten på sjön Hjelmaren. Det som är utom allt tvifvel är deremot, att detta företag iuledt i stora svårigheter en mängd smärre jordegare, som blifvit lockade af den vinst, man kanske med skäl förespeglat dem, och icke tvekat att teckna sig för deltagande i företaget, men nu finna att deras krafter med de för handen varande utgifterna komma att blifva allt för hårdt ansträngda.

Som jag temligen nära känner till dessa förhållanden, befarar jag, att utan hjälp från statens sida ett högst beklagligt tillstånd bland de smärre delegarne i företaget kommer att ega rum. Jag är därför fullkomligt öfvertygad om nyttan och vigten af att staten lemna något bidrag, och jag skulle helst hafva sett, att Kongl. Maj:ts förslag vunnit bifall i Stats-Utskottet, men då så icke skett, och då ej heller utsigt förefinnes om bifall dertill här i Kammaren,

ber jag, att åtminstone den största möjliga hjälp måtte lemnas, och jag finner att detta sker bäst på det sätt, som Brukspatron Montgomery-Cederhielm föreslagit i den ändrade lydelsen af Stats-Utskottets förslag, hvarför jag dertill vördsamt får yrka på bifall.

Eftergifter i fråga om ett statslån åt Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag.
(Forts.)

Herr Evers: Jag ber att få inskränka mig till att på grund af de skäl, som af de föregående talarne blifvit framhållna, få yrka bifall till det ändringsförslag, som af Herr Montgomery-Cederhielm blifvit framställt.

Friherre von Kræmer: När Finland gick förloradt, uppmanade oss skalden, att inom Sveriges gräns eröfra Finland åter. Hjelmarsänkingsbolaget kan med sin storartade torrläggning af vattendränkta marker sägas hafva återeröfrat, om icke Finland, så kanske åtminstone Wismar och Verden inom Sveriges gränser. När vi nu besinna, hvad som blifvit anfördt, att företaget i väsentlig mån fördyrats genom förening med för detsamma alldeles främmande ändamål, såsom hållande af segeldjup i Hjelmaren o. d., så skulle jag för min del allra helst velat tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag, men då detta icke är möjligt och då jag alltid vill ställa mig på den ståndpunkten att taga, hvad som kan erhållas, får jag åtminstone af allt hjerta tillstyrka bifall till Herr Montgomery-Cederhielms förslag.

Herr Bäckström: Då jag deltagit i detta ärendes behandling i Utskottet och äfven bidragit till det slut, hvartill Utskottet kommit, så är det mig en glädje att få instämma i Herr Montgomery-Cederhielms förslag, emedan det icke medför någon uppoffring för staten, men kan vara till stor lättnad för bolagets delegare. Jag skulle framför allt hafva önskat, att Kongl. Maj:ts proposition gått igenom, men då dertill ingen utsigt förefinnes, får man nöja sig med hvad som kan erhållas. Jag får upprigtigt erkänna, att det vore ett synnerligen godt pris för staten att komma från denna affär med de lindringar och nedsättningar, som här äro föreslagna.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes propositioner, först på bifall till hvad Utskottet i förevarande utlåtande hemställt och sedan på bifall till Utskottets hemställan, med den ändring att orden: "och 1893" utbytes mot orden: 1893, 1894 och 1895, samt att i stället för årtalet "1894" insattes 1896; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr Grefven och Talmannen yttrade, att, som de viktigaste af de på föredragningslistan förekommande ärendena nu blifvit genomgångna, han finge hemställa, huruvida Kammaren tilläte, att de utfärdade anslagen till sammanträdets fortsättande nedtoges.

Härtill lemnade Kammaren sitt bifall.

Anmälades och bordlades Stats-Utskottets utlåtande N:o 14, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel.

Upplästes och godkändes Konstitutions-Utskottets förslag till Riksdagens skrivelse, N:o 26, till Konungen i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förändrad lydelse af §§ 6 och 7 Regeringsformen.

Upplästes ett insänt läkarebetyg af följande lydelse:

Att Herr Konsuln och Riddaren *P. Olsson* lider af en ögonsjukdom, som ej utan våda kan tillåta ett fortsatt deltagande i arbetena vid riksdagen, intygar på aflagd embetsed.

Helsingborg den 16 April 1885.

G. Naumann,
Lasarettsläkare.

Justerades fem protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts andra gången, skulle sättas sist och de en gång bordlagda betänkandena uppföras främst å föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,50 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.